

PŘEHLED JUDIKATURY EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Řízení před Evropským soudem pro lidská práva Formální náležitosti podání

Sestavila

EVA HUBÁLKOVÁ

JUDIKATURA

PŘEHLED JUDIKATURY
EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Řízení před Evropským soudem pro lidská práva
Formální náležitosti podání

PŘEHLED JUDIKATURY

EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Řízení před Evropským soudem pro lidská práva

Formální náležitosti podání

Úmluva o ochraně lidských práv
Jednací řád Evropského soudu pro lidská práva

Sestavila
Eva Hubálková

Vzor citace: Hubálková, E. Řízení před Evropským soudem pro lidská práva.
Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 210

© Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010

ISBN: 978-80-7357-506-9

Všechny naše publikace si můžete objednat na adrese:
Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3
tel.: 246 040 400, fax: 246 040 401, e-mail: obchod@wkcr.cz, www.wkcr.cz

PŘEHLED JUDIKATURY
ŘÍZENÍ PŘED EVROPSKÝM SOUDEM PRO LIDSKÁ PRÁVA
Formální náležitosti podání

Úvod	7	1. Vyčerpání právních prostředků nápravy	65
I. Organizace a činnost Soudu	9	2. Šestiměsíční lhůta k podání stížnosti	73
II. Řízení před Soudem	14	VI. Výkon rozsudků, spravedlivé zadostiučinění	77
1. Obecná ustanovení	14	VII. Překážka věci již jednou projednané (litispendence)	81
2. Podání stížnosti, zahájení řízení	24	VIII. Zneužití práva na stížnost	83
3. Řízení o přijatelnosti stížnosti	27	IX. Vývoj soudního mechanismu	84
4. Řízení o meritu stížnosti	28	1. Protokol č. 14	87
5. Ústní jednání	29	X. Přílohy	90
6. Rozsudky	30	A. Právní věty z významných rozhodnutí Soudu	90
7. Řízení před velkým senátem	30	B. Úmluva o ochraně lidských práv a svobod	100
III. Poškozený, subjekty oprávněně podat stížnost	32	C. Jednací řád Evropského soudu pro lidská práva	135
1. Fyzická a právnická osoba, nevládní organizace, skupina osob	32	Příloha k jednacímu řádu (o provádění vyšetřování)	174
2. Subjekty, proti kterým může stížnost směřovat	38	Praktické pokyny pro podání žádostí	178
3. Přímý poškozený, nepřímý poškozený, potenciální poškozený, <i>actio popularis</i> , stížnost <i>in abstracto</i>	41	Rejstřík k jednacímu řádu	189
IV. Rozsah Úmluvou chráněných práv, kompetence Soudu	48	D. Formulář pro podání stížnosti ...	201
1. Kompetence Soudu <i>ratione loci</i>	48		
2. Kompetence Soudu <i>ratione temporis</i>	53		
3. Kompetence Soudu <i>ratione materiae</i>	61		
V. Vyčerpání právních prostředků nápravy a lhůta šesti měsíců	65		

PŘEHLED JUDIKATURY ŘÍZENÍ PŘED EVROPSKÝM SOUDEM PRO LIDSKÁ PRÁVA

Formální náležitosti podání

JUDr. Eva Hubálková, Ph.D.

Úvod

Kontrolní mechanismus založený Úmluvou o ochraně lidských práv a svobod (dále jen „Úmluva“) a zajišťovaný Evropským soudem pro lidská práva (dále jen „Soud“) lze, vedle Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, jehož aplikaci zajišťuje Výbor pro lidská práva při OSN, bezpochyby považovat za nejpropracovanější a nejefektivněji fungující systém praktické ochrany lidských práv. K přijetí Úmluvy došlo v Římě 4. listopadu 1950, přičemž v platnost vstoupila dne 3. září 1953, kdy ji ratifikoval desátý členský stát Rady Evropy¹⁾. Česká republika je Úmluvou vázána od 18. března 1992²⁾. Možnosti podat stížnost k Soudu doposud využily desítky tisíc osob, počet stížností však stále roste. Cílem této publikace je přiblížit a popsat způsob podání stížnosti a jejího projednání Soudem. Publikace je doplněna oficiálním českým překladem Úmluvy a Protokolů k ní a neoficiálním překladem jednacího řádu Soudu.

Autorka

¹⁾ Podmínku platnosti Úmluvy specifikuje článek 59 odst. 2 Úmluvy, podle kterého „Tato Úmluva vstoupí v platnost po uložení deseti ratifikačních listin.“ Prvním státem, který Úmluvu ratifikoval, byla Velká Británie dne 8. března 1951. Následující rok Úmluvu ratifikovalo Norsko dne 15. ledna 1952, Švédsko dne 4. února 1952 a Německo dne 5. prosince 1952. V roce 1953 pak následovala ratifikace Irska, a to dne 25. února 1953, Řecka dne 28. března 1953, Sárská jako přidruženého člena dne 14. ledna 1953, Dánska dne 13. dubna 1953, Islandu dne 29. června 1953 a Lucemburska dne 3. září 1953.

²⁾ *Kuchař a Štís v. Česká republika*, č. 37527/97, rozhodnutí z 23. května 2000, nepublikováno.

I. ORGANIZACE A ČINNOST SOUDU

Soud byl zřízen v roce 1959 k projednávání stížností na porušení Úmluvy a jejích Protokolů. Podle znění Úmluvy platného do 31. října 1998 byl kontrolní mechanismus dvouinstanční, kdy se stížnostmi nejprve zabývala bývalá Evropská komise pro lidská práva (dále jen „Komise“)³⁾, jejímž úkolem bylo posoudit přijatelnost (přípustnost) stížnosti⁴⁾, přimět strany v řízení ke smírnému ukončení sporu⁵⁾, a byla-li stížnost přijata, vyjádřit se k jejímu merit⁶⁾. Soud se věci mohl zabývat pouze tehdy, byla-li mu předána Komisí, Vysokou smluvní stranou, jejíž příslušník se považoval za poškozeného, Vysokou smluvní stranou, která předložila případ Komisí, či Vysokou smluvní stranou, proti níž byla podána stížnost.⁷⁾ Po vstupu dodatkového Protokolu č. 9 v platnost, dne 1. října 1994, mohla tak učinit i osoba, nevládní organizace nebo skupina osob, které podaly stížnost Komisí, ovšem za předpokladu, že dotčená smluvní strana Protokol č. 9 ratifikovala⁸⁾.

Dvouinstanční systém, který byl shledán pomalým a nepružným, byl nahrazen stálým Soudem⁹⁾ na základě dodatkového protokolu č. 11, který vstoupil v platnost dne 1. listopadu 1998.

Soud tvoří **soudci**, jejichž počet se rovná počtu Vysokých smluvních stran¹⁰⁾. Vzhledem k tomu, že každý smluvní stát Úmluvy, kterých je k dnešnímu dni 47¹¹⁾, je zastoupen jedním soudcem, je Soud co do počtu soudců jednou z největších mezinárodních

³⁾ Podle původního znění článku 19 Úmluvy „K zajištění plnění závazků přijatých Vysokými smluvními stranami v této Úmluvě se zřizují: a) Evropská komise pro lidská práva, dále jen ‚Komise‘; b) Evropský soud pro lidská práva, dále jen ‚Soud‘.“

⁴⁾ Pravomoc Komise vymezoval původní článek 25 Úmluvy: „Komise může přijímat stížnosti zasláné generálnímu tajemníku Rady Evropy každou osobou, nevládní organizací nebo skupinou osob považujících se za poškozené v důsledku porušení práv přiznaných touto Úmluvou jednou z Vysokých smluvních stran v případě, že Vysoká smluvní strana, proti níž byla podána stížnost, prohlásila, že uznává pravomoc Komise přijímat takové stížnosti. ...“

⁵⁾ Podle původního článku 28 Úmluvy. „1. V případě, že Komise stížnost přijme, ... b) současně se dá k dispozici zúčastněným stranám s cílem dosáhnout smírného urovnání záležitosti na základě dodržování lidských práv, jak jsou stanovena touto Úmluvou. 2. Uspěje-li Komise při smírném urovnání, vypracuje zprávu, která bude zaslána zúčastněným státům, Výboru ministrů a generálnímu tajemníku Rady Evropy ke zveřejnění.“

⁶⁾ Článek 31 Úmluvy v původním znění stanovil: „1. Jestliže posuzování stížnosti neskončilo podle článku 28 (odstavec 2), 29 nebo 30, vypracuje Komise zprávu, ve které uvede skutečnosti a vyjádří názor na to, zda zjištěné skutečnosti ukazují na porušování závazků, které pro příslušný stát vyplývají z Úmluvy. ... 2. Zpráva bude doručena dotčeným státům, a pokud se týká stížnosti předložené podle článku 25, i stěžovateli. ...“

⁷⁾ Článek 48 ve znění platném do 30. září 1994.

⁸⁾ Článek 48 odst. 1 Úmluvy ve znění platném od 1. října 1994 do 31. října 1998. Protokol č. 9 byl ratifikován Belgií, Českou republikou, Dánskem, Estonskem, Finskem, Irskem, Itálií, Kypr, Lichtenštejnskem, Lucemburskem, Maďarskem, Německem, Nizozemím, Norskem, Polskem, Portugalskem, Rakouskem, Rumunskem, Ruskou federací, San Marinem, Slovenskem, Slovinskem, Švédskem a Švýcarskem.

⁹⁾ Podle článku 19 Úmluvy: „K zajištění plnění závazků přijatých Vysokými smluvními stranami v této Úmluvě a jejích protokolech se zřizuje Evropský soud pro lidská práva, dále jen ‚Soud‘. Svou činnost vykonává trvale.“

¹⁰⁾ Článek 20 Úmluvy.

¹¹⁾ Albánie (1996), Andorra (1996), Arménie (2002), Ázerbájdžán (2002), Belgie (1955), Bosna a Hercegovina (2002), Bulharsko (1992), Bývalá jugoslávská republika Makedonie (1997), Černá Hora (2007), Česká republika (1993), Dánsko (1953), Estonsko (1996), Finsko (1990), Francie (1974), Gruzie (1999), Chorvatsko

soudních institucí¹²⁾. Členský stát však nemusí být zastoupen svým státním občanem, v současné době za Lichtenštejnsko zasedá soudce, jenž je švýcarským státním občanem.

Soudci musí mít vysoký morální charakter a splňovat podmínky vyžadované pro výkon vysokých soudních funkcí nebo být uznávanými právníky. Zasedání Soudu se zúčastňují jako soukromé osoby a během funkčního šestiletého obnovitelného soudcovského období nemohou vykonávat žádnou činnost neslučitelnou s jejich nezávislostí, nestranností nebo s požadavky činnosti vykonávané na plný úvazek¹³⁾. Věkový limit je 70 let¹⁴⁾. Soudce volí většinou z odevzdaných hlasů **Parlamentní shromáždění Rady Evropy**¹⁵⁾, za každou Vysokou smluvní stranu ze seznamu jí navržených tří kandidátů¹⁶⁾. Ačkoli je funkční období v zásadě šestileté, může, k zabezpečení v rámci možnosti obnovy mandátů jedné poloviny soudců každé tři roky, Parlamentní shromáždění rozhodnout, že funkční období jednoho nebo více soudců bude mít jinou délku než šest let, avšak ne více než devět let a ne méně než tři roky¹⁷⁾.

Soudce může být odvolán ze své funkce **rozhodnutím dvoutřetinové většiny pléna Soudu**, má-li za to, že přestal splňovat požadavky stanovené pro výkon své funkce. Dotčený soudce musí být nejprve vyslechnut plémem¹⁸⁾. Jinou možností ukončení soudcovské činnosti je vzdání se funkce. Jestliže se uvolní některé soudcovské místo během funkčního období (ze shora uvedeného je zřejmé, že skončení soudcovského mandátu může nastat jeho uplynutím tím, že soudce dosáhne věku 70 let, je odvolán, vzdá se funkce či zemře), použijí se stejná pravidla jako pro řádné volby soudců s tím, že soudce, který nahrazuje soudce původního, zůstane ve funkci pouze po zbytek jeho mandátu¹⁹⁾.

(1997), Irsko (1953), Island (1953), Itálie (1955), Kypr (1962), Lichtenštejnsko (1952), Litva (1995), Lotyšsko (1997), Lucembursko (1953), Maďarsko (1992), Malta (1967), Moldavsko (1997), Monako (2005), Německo (1953), Nizozemí (1954), Norsko (1953), Polsko (1993), Portugalsko (1978), Rakousko (1958), Rumunsko (1994), Ruská federace (1998), Řecko (1974), San Marino (1989), Slovensko (1993), Slovinsko (1994), Srbsko (2004), Španělsko (1979), Švédsko (1953), Švýcarsko (1974), Turecko (1954), Ukrajina (1997), Velká Británie (1953).

¹²⁾ *Albánie* : Ledi Bianku; *Andorra* : Josep Casadeval; *Arménie*: Alvina Gyulumyan; *Ázerbájdžán*: Khanlar Hajiyev; *Belgie*: Françoise Tulkens; *Bosna a Hercegovina*: Ljiljana Mijović; *Bulharsko*: Zdravka Kalaydjieva; *Bývalá jugoslávská republika Makedonie*:: Mirjana Lazarova Trajkovska; *Černá Hora*: Nebojša Vučinić; *Česká republika*: Karel Jungwiert; *Dánsko*: Peer Lorenzen; *Estonsko*: Rait Maruste; *Finsko*: Paëvi Hirvelä; *Francie*: Jean-Paul Costa; *Gruzie*: Nona Tsotsoria; *Chorvatsko*: Nina Vajić; *Irsko*: Ann Power; *Island*: David Thór Björgvinsson; *Itálie*: Vladimiro Zagrebelsky; *Kypr*: George Nicolaou; *Lichtenštejnsko*: Mark Villiger; *Litva*: Danutė Jočienė; *Lotyšsko*: Ineta Ziemele; *Lucembursko*: Dean Spielmann; *Maďarsko*: András Sajó; *Malta*: Giovanni Bonello; *Moldavsko*: Mihai Poalelungi; *Monako*: Isabelle Berro-LefZvre; *Německo*: Renate Jaeger; *Nizozemí*: Egbert Myjer; *Norsko*: Sverre Erik Jebes; *Polsko*: Lech Garlicki; *Portugalsko*: Ireneu Cabral Barreto; *Rakousko*: Elisabeth Steiner; *Rumunsko*: Corneliu BÈrsan; *Ruská federace*: Anatoly Kovler; *Řecko*: Christos Rozakis; *San Marino*: místo zatím neobsazeno; *Slovensko*: Ján Šikuta; *Slovinsko*: Boštjan Zupančič; *Srbsko*: Dragoljub Popović; *Španělsko*: Luis López Guerra; *Švédsko*: Elisabet Fura-Sandström; *Švýcarsko*: Giorgio Malinverni; *Turecko*: İdsil Karakads; *Ukrajina*: místo zatím neobsazeno; *Velká Británie*: Nicolas Bratza.

¹³⁾ Články 21 a 23 odst. 1 Úmluvy a články 2 a 4 jednacího řádu.

¹⁴⁾ Článek 23 odst. 6 Úmluvy.

¹⁵⁾ Parlamentní shromáždění je poradní orgán Rady Evropy, složený ze 318 zástupců (a stejného počtu náhradníků), jmenovaných národními parlamenty 47 členských států.

¹⁶⁾ Článek 22 odst. 1 Úmluvy.

¹⁷⁾ Článek 23 odst. 3 Úmluvy.

¹⁸⁾ Článek 24 Úmluvy a článek 7 jednacího řádu.

¹⁹⁾ Článek 23 odst. 5 Úmluvy a článek 2 odst. 2 jednacího řádu.

V současné době je **předsedou Soudu** soudce zvolený za Francii, pan Jean-Paul Costa. Ve výkonu předsednické funkce nahradil 17. ledna 2007 pana Luciuse Wildhabera, který byl švýcarským soudcem.

Každý soudce je členem jedné ze sekcí, kterých je od 1. dubna 2006 pět (v rámci Soudu jsou vytvořeny nejméně čtyři sekce²⁰⁾). Jsou ustavovány na návrh předsedy Soudu plénum na tříleté období. Složení sekcí musí být vyvážené z hlediska geografického a zastoupení pohlaví a musí zohledňovat různé právní systémy jednotlivých členských států²¹⁾. Během tříletého období se zpravidla složení sekcí nemění, ačkoli pokud to vyžadují okolnosti, předseda Soudu může výjimečně složení změnit.

Předsedové dvou sekcí jsou zároveň místopředsedy Soudu.

Soud zasedá ve čtyřech formacích: v **plénu**, ve **velkém senátu**, v **senátech** a **výborech**.

Plénum Soudu

Zasedání **pléna Soudu** svolává předseda Soudu, pokud to vyžaduje výkon činnosti Soudu, nebo požaduje-li to nejméně jedna třetina soudců. Plénum Soudu se však schází alespoň jednou za rok za účelem projednání administrativních otázek. Neprojednává individuální či mezistátní stížnosti podané ve smyslu článku 34 Úmluvy. Jeho funkce jsou: a) volit na tříleté období svého předsedu a jednoho nebo dva místopředsedy, kteří mohou být zvoleni znovu; b) ustavovat senáty na pevně stanovené období; c) volit předsedy senátů Soudu, kteří mohou být zvoleni znovu; d) přijímat jednací řád Soudu; e) volit tajemníka Soudu a jednoho nebo více jeho zástupců.

Velký senát

Tvoří jej **sedmnáct soudců** a alespoň **tři soudci-náhradníci**. Jeho členy jsou předseda a místopředsedové Soudu a předsedové sekcí, soudce zvolený za dotčenou smluvní stranu nebo soudce ustanovený jako soudce *ad hoc* podle článku 29 jednacího řádu²²⁾ nebo jako společný soudce podle článku 30 jednacího řádu²³⁾. V případech, které byly velkému senátu postoupeny podle článku 30 Úmluvy²⁴⁾, jsou jeho členy i soudci zasedající

²⁰⁾ Článek 25 odst. 1 jednacího řádu.

²¹⁾ Článek 25 odst. 1 a 2 jednacího řádu.

²²⁾ Podle článku 29 odst. 1 „a) Nemůže-li se soudce zvolený za dotčenou smluvní stranu zúčastnit projednání případu nebo podá žádost o zproštění, nebo není-li takového soudce, předseda senátu vyzve dotčenou stranu, aby mu do třiceti dnů sdělila, zda má v úmyslu jmenovat jiného zvoleného soudce, nebo zda určí jako soudce *ad hoc* jinou osobu, a v kladném případě, aby zároveň sdělila její jméno. b) Stejná zásada platí, jestliže se takto určená osoba nemůže projednání věci zúčastnit nebo pořádá o zproštění.“

²³⁾ Podle článku 30 odst. 1: „Jestliže jedna nebo několik smluvních stran stojících na straně žalujícího nebo žalovaného mají na věci společný zájem, předseda senátu je může vyzvat, aby po vzájemné dohodě jmenovaly jednoho zvoleného soudce, který bude zasedat po právu; nedojde-li k dohodě, předseda Soudu vylosuje z navržených osob tu, která bude zasedat jako soudce reprezentující společný zájem.“

²⁴⁾ „Vyvolává-li případ projednávaný senátem závažnou otázku týkající se výkladu Úmluvy nebo jejich protokolů, nebo může-li vyřešení otázky vést k rozporu s rozsudkem vynesným Soudem dříve, může senát, dokud nevynese rozsudek, postoupit případ velkému senátu, s výjimkou případů, kdy se některá ze stran vysloví proti.“

v senátu, který případ postoupil²⁵⁾. Naopak ve věcech, které byly velkému senátu postoupeny podle článku 43 Úmluvy²⁶⁾, není jeho členem žádný ze soudců, který vydal meritorní rozsudek v postoupené věci, s výjimkou předsedy tohoto senátu a soudce, který v něm zasedal za dotčenou smluvní stranu, nebo soudce, který zasedal v senátu nebo senátech, které rozhodovaly o přijatelnosti stížnosti²⁷⁾.

Nemohou-li se soudci zasedání velkého senátu zúčastnit, jsou nahrazeni soudci-náhradníky²⁸⁾.

Senáty

Sešmičlenné **senáty** jsou ustavovány v rámci jednotlivých sekcí podle klíče uvedeného v článku 26 jednacího řádu. Projednávají stížnosti, o kterých nerozhodly tříčlenné výbory, nebo které nebyly předány velkému senátu podle článku 30 Úmluvy.

Výbory

Tříčlenné **výbory** jsou ustavovány, podobně jako senáty, v rámci jednotlivých sekcí. Po projednání s předsedy sekcí předseda Soudu rozhodne o počtu výborů, které je třeba ustavit.

Grémium

Soud má též svůj výkonný orgán (*Grémium*) složený z předsedy a místopředsedů Soudu a předsedů sekcí.²⁹⁾ Jeho úkolem je pomáhat předsedovi Soudu ve výkonu jeho funkcí spojených s řízením práce a výkonem administrativních činností Soudu. Grémium též usnadňuje koordinaci mezi jednotlivými sekcemi Soudu. Poměrně pravidelně se schází k poradám, ze kterých je pořizován zápis, jenž je rozesílán soudcům. Dodejme, že tajemník výkonného orgánu je jmenován tajemníkem Soudu se souhlasem předsedy Soudu.

Kancelář

Soudu pomáhá v jeho činnosti **Kancelář**, v jejímž čele stojí její tajemník volený plénem Soudu. Musí jím být osoba, která požívá nejlepší mravní pověsti a má nezbytné právní, administrativní a jazykové znalosti a zkušenosti. Tajemník je volen na pětileté období s možností znovuzvolení. Z funkce může být odvolán jen tehdy, jestliže plénem Soudu rozhodne dvoutřetinovou většinou, že již nesplňuje stanovené požadavky, přičemž řízení o odvolání může iniciovat kterýkoli soudce³⁰⁾. V současné době vykonává funkci tajem-

²⁵⁾ Článek 24 odst. 2 c) jednacího řádu.

²⁶⁾ „1. V tříměsíční lhůtě od data rozsudku senátu může každá zúčastněná strana ve výjimečných případech požádat o postoupení věci velkému senátu. 2. Kolegium pěti soudců velkého senátu žádost přijme, pokud věc vyvolává závažnou otázku týkající se výkladu nebo provádění Úmluvy nebo jejích protokolů, nebo závažnou otázku všeobecné povahy. 3. Pokud kolegium pěti soudců žádost přijme, velký senát ve věci rozhodne rozsudkem.“

²⁷⁾ Článek 24 odst. 2 d) jednacího řádu.

²⁸⁾ Článek 24 odst. 3 jednacího řádu.

²⁹⁾ Článek 9A jednacího řádu.

³⁰⁾ Článek 15 odst. 1 a 2 jednacího řádu.

níka Soudu pan Michael O'Boyle, občan Spojeného království Velké Británie a Severního Irska.

Kancelář poskytuje Soudu právní a administrativní podporu při výkonu jeho rozhodovací činnosti. Je složena z právníků, administrativních pracovníků, techniků a překladatelů. V současné době je v Kanceláři zaměstnáno více než 500 pracovníků, z nichž více než 200 jsou právníci. Pracovníci Kanceláře jsou zaměstnanci Rady Evropy. Přibližně polovina je zaměstnána na dobu neurčitou, po úspěšně vykonaném konkurzu. Všichni pracovníci Kanceláře musí dodržovat velmi přísné podmínky, pokud jde o jejich nezávislost, nestrannost a loajalitu.

Činnost Kanceláře je pro výkon činnosti Soudu nesporně významná, ne-li vůbec klíčová. Právníci (jinak též referenti či právní asistenti) jsou společně s administrativním personálem rozděleni do 31 právních oddělení. Přípravují materiály a vypracovávají právní rozborů jednotlivým soudcům a vedou korespondenci se stranami v řízení o procesních otázkách. Právní asistenti nejsou nadáni žádnou rozhodovací pravomocí při projednávání stížností podaných Soudu ve smyslu článku 34 Úmluvy. Stížnosti jsou přidělovány jednotlivým právním oddělením podle jejich jazykových znalostí a znalostí práva státu, proti kterému je stížnost namířena. Materiály, které právníci připravují, jsou vždy zpracovány v jednom z úředních jazyků Soudu (tj. angličtině či francouzštině).

Vedle právních oddělení fungují v rámci Kanceláře překladatelská oddělení, která v první řadě zajišťují překlad rozsudků a rozhodnutí soudu do druhého jednacního jazyka, pokud je to nezbytné, dále oddělení zabývající se informatikou, oddělení pro judikaturu Soudu, výzkum a publikační činnost a knihovni oddělení. Kancelář má i tzv. ústřední oddělení, které shromažďuje a třídí došlou korespondenci a stará se o archív Soudu, který uchovává dokumenty skončených stížností.

II. ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

1. Obecná ustanovení

Řízení před Soudem upravuje v hlavních liniích Úmluva. Na ni pak navazuje jednací řád. Soud přesto ve zvláštním případě a po dohodě stran může v řízení postupovat odlišně od ustanovení těchto dvou právních dokumentů, pokud to považuje za nezbytné³¹⁾. Mimoto předseda Soudu je oprávněn vydávat praktické pokyny, a to zejména pokud jde o obesílání stran k ústnímu jednání a předkládání písemných stanovisek³²⁾.

Veřejnost dokumentů

Podle článku 33 jednacího řádu jsou všechny dokumenty předložené Kanceláři stranami řízení nebo vedlejšími účastníky řízení v souvislosti s podanou stížností přístupné veřejnosti. Výjimku tvoří materiály týkající se jednání o dosažení smíru podle článku 62 jednacího řádu a případy, kdy předseda senátu rozhodne, že se zcela či zčásti spis veřejnosti nezpřístupní, a to v zájmu zachování morálky, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, kdy to vyžadují zájmy nezletilých osob nebo ochrana soukromí stran v řízení, nebo pokud to vyžaduje jiná dotčená osoba, nebo v míře, kdy to předseda senátu považuje za zcela nezbytné, neboť vzhledem ke zvláštním okolnostem by zveřejnění mohlo poškodit zájmy spravedlnosti³³⁾. Od června 2007 jsou na internetových stránkách Soudu (www.echr.coe.int/hudoc) dostupná shrnutí skutkového stavu, námitek stěžovatelů a otázky položené stranám v převážné většině případů, které byly Soudem předloženy vládě dotčeného členského státu k vyjádření (viz níže kapitola Řízení o přijatelnosti). Týká-li se stížnost citlivého problému, zejména tehdy, jestliže Soud vydal před řádným projednáním stížnosti předběžné opatření ve smyslu článku 39 jednacího řádu nebo kdy by takové zveřejnění bylo v rozporu se zájmy spravedlnosti, Soud podrobnosti o stížnosti nezveřejní.

Domnívá-li se dotčená osoba, že by v její věci neměly být všechny dokumenty nebo jejich část ze shora uvedených důvodů zveřejněny, může o zachování jejich utajení požádat. Její žádost musí být řádně odůvodněna a musí v ní být upřesněno, zda se žádá o nezveřejnění celého spisu či pouze jeho části³⁴⁾.

Rozhodnutí a rozsudky senátu a velkého senátu jsou přístupné veřejnosti. Naopak tříčlenné výbory o stížnostech, které projednají, nevydávají písemná rozhodnutí. Stěžovatelé nebo jejich právní zástupci jsou pouze písemně informováni o tom, že jejich stížnosti byly odmítnuty (viz kapitola Řízení o přijatelnosti). Nicméně, pro zachování zá-

³¹⁾ Článek 31 jednacího řádu.

³²⁾ Článek 32 jednacího řádu.

³³⁾ Článek 33 odst. 1 a 2 jednacího řádu.

³⁴⁾ Článek 33 odst. 3 jednacího řádu.

sady transparentnosti Soud pravidelně veřejnost informuje v obecných rozměrech o rozhodnutích vydaných výbory ve smyslu článku 53 odst. 2 jednacího řádu³⁵⁾.

Užívání jazyků v řízení

Jednacími jazyky v řízení před Soudem jsou, stejně jako pro celou Radu Evropy, **angličtina a francouzština**. Stěžovatelé se však mohou na Soud obracet **v oficiálním jazyce jednoho ze smluvních států Úmluvy**. Avšak jenom do okamžiku, než Soud rozhodne o předání stížnosti k vyjádření dotčené smluvní straně³⁶⁾. V takovém případě jsou ke stížnosti připojeny veškeré dokumenty zasláné stěžovatelem, a to v původním jazyce.

Korespondence týkající se veřejného zasedání je vedena v angličtině či francouzštině, pokud předseda senátu nedá souhlas k tomu, aby byl i nadále používán oficiální jazyk dotčené smluvní strany. Pakliže je takový souhlas dán, tajemník příslušné sekce, v jejímž rámci byl senát ustaven, zajistí tlumočení nebo překlad celého stěžovatelova stanoviska nebo jeho části, pokud se předseda senátu domnívá, že je to v zájmu řádného vedení řízení. Svůj souhlas však může podmínit tím, že stěžovatel ponese veškeré výdaje s tím spojené nebo jejich část.

Písemný styk s dotčenou smluvní stranou je veden a její stanoviska jsou předkládána v angličtině či francouzštině, pokud předseda senátu nepovolí užívání oficiálního jazyka dotčené smluvní strany či jazyka jiného smluvního státu³⁷⁾. Platí však, že koná-li se ústní veřejné jednání, je na smluvní straně, která se chce vyjadřovat ve svém oficiálním jazyce, aby nesla náklady spojené s tlumočením, které tajemník senátu zajistí.

Zastoupení účastníků řízení

Podle ustanovení článku 35 jednacího řádu jsou smluvní strany zastoupeny **zmocněnci**, kteří si mohou přizvat **poradce**. Vládní zmocněnci pracují zpravidla na ministerstvu spravedlnosti (např. v České republice, Bulharsku, Německu, Ukrajině, Španělsku), ministerstvu zahraničních věcí (např. ve Francii, Nizozemí, Polsku, Rumunsku, Velké Británii), v rámci úřadu státního zástupce (jako např. v Portugalsku nebo Slovinsku) nebo je jim zřízen zvláštní úřad (např. v Belgii, Řecku, Itálii, Rusku).

Bez ohledu na to, zda individuální stížnost ve smyslu článku 34 Úmluvy podává fyzická osoba, nevládní organizace nebo skupina jednotlivců, mohou tak stěžovatelé učinit buď sami, nebo prostřednictvím advokáta nebo jiného za tímto účelem určeného zástupce³⁸⁾. V okamžiku, kdy je stížnost dána na vědomí žalované smluvní straně podle článku 54 odst. 2b) jednacího řádu³⁹⁾ a kdy se právní zastoupení stává **povinným**, nerozhodne-li výjimečně předseda senátu, že stěžovatel může pokračovat v řízení sám s tím, že v případě potřeby mu poskytne pomoc advokát nebo jiná osoba schválená

³⁵⁾ Článek 33 odst. 4 jednacího řádu.

³⁶⁾ Článek 34 odst. 1 jednacího řádu.

³⁷⁾ Článek 34 odst. 4 a) jednacího řádu.

³⁸⁾ Článek 36 odst. 1 jednacího řádu.

³⁹⁾ Viz následující kapitola.

předsedou senátu⁴⁰⁾. Stěžovatele může před Soudem zastupovat **advokát oprávněný vykonávat činnost v jedné ze smluvních stran**, který má trvalé bydliště na území jedné z nich, případně jiná osoba, kterou schválí předseda senátu⁴¹⁾. Ten může kdykoli během řízení zástupce odvolat, domnívá-li se, že to okolnosti nebo chování zástupce odůvodňují. Stěžovatel je pak povinen ustanovit nového zástupce. Soud ani jeho Kancelář nejsou oprávněny právního zástupce zajistit. O pomoc se však stěžovatel může obrátit na Českou advokátní komoru⁴²⁾. Pokud nemá dostatek prostředků na úhradu právního zastoupení, může Soud požádat o poskytnutí právní pomoci v rámci systému právní pomoci Soudu⁴³⁾. Právní pomoc je však obvykle přiznávána pouze ve věcech vyvolávajících složité skutkové či právní otázky, a nikoliv ve stížnostech týkajících se již řešeného právního problému⁴⁴⁾. Částky poskytované v rámci systému právní pomoci Soudu jsou vypláceny v paušální výši a jsou pouze příspěvkem na výdaje vynaložené na právní zastupování.

Předběžné opatření

Kdykoli během řízení, ale i před samotným podáním stížnosti, může stěžovatel požádat Soud, aby vydal v jeho věci předběžné opatření. O jeho žádosti rozhodne senát, jemuž byla stížnost předložena, nebo jeho předseda. Opatření může být Soudem přijato i z úřední povinnosti, pokud se Soud domnívá, že je to v zájmu stran nebo v zájmu řádného vedení řízení.

Soud nařídí předběžné opatření v případech, kdy bezprostředně hrozí nebezpečí, že bude způsobena nenapravitelná újma. Dosavadní praxe ukazuje, že jde zejména o případy vyhošťování, vydávání nebo repatriace stěžovatelů do země jejich původu státem, proti kterému je stížnost vedena⁴⁵⁾, pokud hrozí bezprostřední nebezpečí ztráty života nebo ohrožení jeho zdraví, nebo že stěžovatel bude podroben nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu. Tyto stížnosti se většinou opírají o ustanovení článků 2 a 3 Úmluvy. Předběžné opatření lze nařídit i v situaci, kdy je stěžovatel držen ve vazební věznici, jeho zhoršující se zdravotní stav vyžaduje hospitalizaci ve specializovaném zařízení, ze kterého má být znovu převezen do vazební věznice, kde zdravotní péče bude na nižší úrovni a hrozí, že tamní podmínky ohrozí jeho zdraví či dokonce život. Výjimečně jsou předběžná opatření nařizována v případech týkajících se zásahů do práva na respektování soukromého a rodinného života zaručeného článkem 8 Úmluvy.

Naopak předběžné opatření nebude v zásadě vydáno k zabránění bezprostředně hrožící demolice majetku, zahájení konkursního řízení, ke zrušení povinnosti nastoupit vojenskou službu, k zajištění propuštění stěžovatele z vazby, než Soud rozhodne o jeho stížnosti týkající se údajně nespravedlivosti trestního řízení, k zajištění konání referenda či k zabránění rozpuštění politické strany.

⁴⁰⁾ Článek 36 odst. 2 a 3 jednacího řádu.

⁴¹⁾ Článek 36 odst. 4 a) jednacího řádu.

⁴²⁾ Česká advokátní komora, Národní 16, Praha 1, 110 00, tel. +420 224 913 606; fax +420 224 910 162.

⁴³⁾ Článek 91 a násl. jednacího řádu.

⁴⁴⁾ Posledně zmíněná možnost se týká zejména stížností vyvolávajících otázky ohledně délky řízení nebo nevykonání rozsudků (Moldávie, Rusko a Ukrajina) a určitého typu stížností týkajících se vyvlastnění (Turecko).

⁴⁵⁾ *Mamatkulov a Askarov v. Turecko*, rozsudek ze 4. února 2005, Sborník 2005-I, odst. 55 a 104.

Pokud předběžné opatření Soud nařídí, je dotčený stát povinen jej respektovat, jinak riskuje, že bude odsouzen za porušení článku 34 Úmluvy, tedy za to, že stěžovateli bránil v účinném podání stížnosti⁴⁶⁾.

Přestože naprostá většina předběžných opatření zavazuje dotčený stát, nic Soudu nebrání, aby podobné opatření směřoval ke stěžovatelům⁴⁷⁾.

S odkazem na ustanovení článku 35 odst. 1 Úmluvy, které vyžaduje vyčerpání právních prostředků nápravy, musí stěžovatelé před požádáním tyto prostředky vyčerpat, ledaže by neměly odkladný účinek.

Žádost o předběžné opatření je bezodkladně zpracovávána právníkem Kanceláře Soudu, kterému byla přidělena, aby o ní předseda senátu mimo zasedání senátu či senát na svém řádném zasedání mohl co nejrychleji rozhodnout. Ve skutečně naléhavých případech, zejména ve věcech vydání nebo vyhoštění, musí být žádosti o předběžné opatření zaslány faxem, e-mailem⁴⁸⁾, a to v pracovní době Kanceláře Soudu, tj. od 8 do 18 hodin, od pondělí do pátku. Projednání žádosti nepochybně urychlí, je-li podána anglicky či francouzsky. Jinak musí být předložena v **jednom z oficiálních jazyků kterékoli ze smluvních stran Úmluvy**. Musí být nadepsána „Článek 39 – Naléhavé“.

Je-li žádost zaslána formou e-mailu, je třeba Kanceláři Soudu současně zaslat její vytištěnou kopii, pokud možno expresní poštovní službou. Nereaguje-li Kancelář Soudu na žádost v rozumné době, stěžovatel, resp. jeho právní zástupce, by se měli pokusit spojit se s Kanceláři telefonicky a situaci vyjasnit.

Příklady situací, v nichž Soud nařídil předběžné opatření

A. Předběžná opatření v případech, kdy stěžovatelé riskují život či nucené podrobení se špatnému zacházení v zemi přijetí

Stěžovateli mohou být např. **politíci uprchlíci**, jako v případě *F. H. v. Švédsko*⁴⁹⁾, v němž Soud nařídil předběžné opatření na základě žádosti iráckého křesťana pocházejícího z Bagdádu, který tvrdil, že byl významnou osobností v Republikánské gardě Saddáma Hussaina. Stížnost byla shledána přijatelnou kromě jiného i proto, že stěžovatel byl křesťan a skupina, ke které náležel, byla v Iráku a především v Bagdádu považována za minoritu. Mimoto podle UNHCR v zemi neexistovalo možné urovnání situace a tato mezinárodní organizace nedoporučovala nucený návrat do Iráku za stávající politiké situace.

Předběžné opatření bylo nařízeno i ve věci *Mohammedi v. Nizozemí*, kde stěžovatelem byl Iránec, který údajně **konvertoval ke křesťanství** a který se obával odvetných opatření ze strany iráckého tajného agenta, s jehož manželkou měl intimní poměr, a kte-

⁴⁶⁾ *Mamatkulov a Askarov v. Turecko* rozsudek ze 4. února 2005, Sborník 2005-I; *Šamajev a další v. Gruzie a Rusko*, rozsudek z 12. dubna 2005, Sborník 2005-III, odst. 473 a 478.

⁴⁷⁾ *Iladscu a další v. Moldávie a Rusko*, rozsudek z 8. července 2004, Sborník 2004-VII, odst. 11.

⁴⁸⁾ Pracovníkovi Kanceláře, který byl před tím telefonicky kontaktován. Čísla telefonů a faxů jsou uvedena na webové stránce Soudu (www.echr.coe.int/echr).

⁴⁹⁾ Stížnost č. 32621/06, rozhodnutí z 13. května 2008.

rý tvrdil, že jeho rodiče a tři sestry měly z tohoto důvodu problémy s iránskými úřady. Předběžné opatření bylo později odvoláno a stížnost byla vyškrtuta ze seznamu stížností na základě vyhlášeného dočasného moratoria na vyhoštění iránských křesťanů žijících v Nizozemí do Íránu⁵⁰⁾.

Předběžná opatření jsou často žádána i občany zemí jako je Jamajka, kde lidé s **homosexuální a bisexuální orientací** čelí obtěžování a perzekucí. K tomu, aby opatření ve smyslu článku 39 jednacího řádu bylo nařízeno, musí stěžovatel přesvědčivě prokázat, že mu hrozí reálné a osobní nebezpečí perzekuce právě v důsledku jeho sexuální orientace, vrátí-li se do země původu.

Ve věci *Jabari v. Turecko* bylo v rámci předběžného opatření nařízeno turecké vládě, aby nevyhošťovala stěžovatelku do Íránu, neboť jí hrozilo nebezpečí špatného zacházení v důsledku **cizoložství, kterého se dopustila v Íránu**⁵¹⁾.

Další skupinou stěžovatelů, resp. stěžovatelek žádajících úspěšně o nařízení předběžného opatření jsou ženy, kterým by po vyhoštění do Tanzanie a Nigérie hrozilo **pohlavní zmrzačení**⁵²⁾.

V červnu 2008 vydal Soud pilotní rozsudek týkající se **vyhoštění Tamilů na Srí Lanku**. V souvislosti s možnou aplikací článku 39 jednacího řádu Soud došel k názoru, že zde nebyl přímý důkaz, který by opodstatňoval obecné nebezpečí pro Tamily, ať už ze strany Tamilských tygrů, nebo srilanských úřadů. Pokud šlo o samotný pilotní případ, kterým se Soud zabýval, *N. A. v. Spojené království*, judikoval, že by mohlo dojít k porušení článku 3 Úmluvy, kdyby byl stěžovatel vyhoštěn na Srí Lanku, a to v důsledku jeho zapojení mezi Tamilské tygry, šestinasobného zadržení a na základě obsahu policejního rejstříku a jizev⁵³⁾.

Soud v zásadě nevydává předběžné opatření v případech, kdy stěžovatelé tvrdí, že jim hrozí nebezpečí ze strany soukromých osob, a to i policejních důstojníků jednajících mimo službu, ledaže by bylo prokázáno, že příslušné úřady byly neschopné nebo neochotné poskytnout dotčeným osobám potřebnou ochranu. Ve věci *H. L. R. v. Francie*, ve které stěžovatel například namítal porušení článku 3 Úmluvy, pokud by byl vyhoštěn do Kolumbie, neboť by mu hrozilo nebezpečí ze strany drogových dealerů, kteří ho rekrutovali jako pašeráka drog, Soud uvedl následující:

„Vzhledem k absolutní povaze garantovaného práva, Soud nevyklučuje možnost, že článek 3 Úmluvy lze též aplikovat v případech, kdy hrozí nebezpečí od osob nebo skupin, které nejsou státními zaměstnanci. Avšak je třeba dokázat, že nebezpečí je reálné a že úřady přijímacího státu nejsou takovému nebezpečí schopny zabránit poskytnutím potřebné pomoci.“⁵⁴⁾

⁵⁰⁾ Rozhodnutí z 1. června 2006, nepublikováno.

⁵¹⁾ Rozsudek z 11. července 2000, Sborník 2000-VIII.

⁵²⁾ *Lungulli v. Švédsko*, stížnost č. 33692/02, rozhodnutí z 1. července 2003, nepublikováno; *Collins and Akaziebie v. Švédsko*, stížnost č. 23944/05, rozhodnutí z 8. března 2007, nepublikováno.

⁵³⁾ Rozsudek ze 17. července 2008, nepublikován.

⁵⁴⁾ Rozsudek z 29. dubna 1997, Sbíрка 1997-III, odst. 40.

Soud posléze dospěl k závěru, že nedošlo k porušení článku 3 Úmluvy, neboť navzdory obecné situaci násilí panující v Kolumbii, stěžovatel neprokázal, že úřady byly neschopné poskytnout mu řádnou ochranu.

B. Předběžná opatření přijatá v případech vyhoštění, v nichž hraje roli zdravotní stav stěžovatele

Ve věci *D. v. Spojené království* bylo přijato předběžné opatření v případě stěžovatele, který trpěl AIDS v pokročilém stadiu a který by neměl přístup k lékařské péči, pokud by byl vyhoštěn ze Spojeného království na St Kitts⁵⁵⁾. Předběžné opatření bylo zcela nedávno vydáno ve věci *N. v. Spojené království*, v němž stěžovatel byl též nositelem viru HIV, i když nikoli trpící nemocí AIDS, jako v předchozím případě⁵⁶⁾.

C. Předběžná opatření v případech vyhoštění, kde stěžovateli hrozí nebezpečí odsouzení k trestu smrti nebo uvěznění na doživotí bez možnosti udělení milosti

Ve věci *Kafkaris v. Kypr* Soud ve svém rozsudku potvrdil, že uložení doživotního trestu odnětí svobody dospělému člověku může vyvolat problém v souvislosti s článkem 3 Úmluvy. Podle jeho názoru bylo pro potřebu tohoto ustanovení dostačující, že doživotní trest *de jure* a *de facto* bylo možno snížit.⁵⁷⁾

Článek 39 jednacího řádu byl také aplikován v případě amerického občana, kterého Spojené státy měly vydat na základě podezření ze spáchání vraždy. Soud, poté co přezkoumal záruky, které francouzské vládě poskytly americké úřady, že stěžovatel nebude odsouzen k trestu smrti nebo doživotnímu trestu bez možnosti podmíněčného propuštění, shledal stížnost zjevně neopodstatněnou⁵⁸⁾.

Věc *Einhorn v. Francie* se týkala vyhoštění jiného amerického státního příslušníka, který byl shledán vinným v nepřítomnosti za spáchání vraždy a odsouzen na doživotí. Soud judikoval, že nedošlo k porušení článku 3 Úmluvy, že okolnosti případu a ujištění americké vlády odstranily nebezpečí, že bude po svém návratu do Spojených států odsouzen k trestu smrti. Soud navíc nenašel žádné důkazy, které by odůvodňovaly závěr, že pokud by stěžovatel byl odsouzen k doživotnímu trestu, nemohl by požádat o podmíněčné propuštění⁵⁹⁾.

D. Předběžná opatření přijatá v případech vyhoštění s prvky článků 5 a 6 Úmluvy

Soud aplikoval článek 39 jednacího řádu ve věci *Ismoilov a další v. Rusko*, když nařídil ruské vládě, aby stěžovatele – kteří brojili proti rozhodnutí ruských úřadů vyhostit je do Uzbekistánu a tvrdili, že takové vyhoštění by je vystavilo reálnému nebezpečí špatného zacházení a nespravedlivého soudního řízení – nevyhošťovala, než stížnost projedná. Ve svém rozsudku pak uvedl, že článek 6 Úmluvy by mohl být dotčen rozhodnutím

⁵⁵⁾ Rozsudek z 2. května 1997, Sbírka 1997-III.

⁵⁶⁾ Rozsudek z 27. května 2008, Sborník 2008.

⁵⁷⁾ Rozsudek z 12. února 2008, Sborník 2008.

⁵⁸⁾ *Nivette v. Francie*, stížnost č. 44190/98, Sborník 2001-VII.

⁵⁹⁾ Stížnost č. 71555/01, rozhodnutí z 16. října 2001, Sborník 2001-IX, odst. 26 a 27.

o vyhoštění, pokud by uprchlík trpěl, nebo mohl trpět zjevným porušením zásad spravedlivého řízení v zemi určení.⁶⁰⁾

E. Předběžná opatření v případech dotýkajících se soukromého a rodinného života stěžovatele

Soud nařídil předběžné opatření ve věci *Amrollahi v. Dánsko*, ve které stěžovatel namítal, že jeho deportace do Íránu přetrhává rodinné svazky s jeho dánskou manželkou, dvěma dětmi a nevlastním dítětem.⁶¹⁾

Ve věci *Eskinazi a Chelouche v. Turecko* byla turecká vláda žádána v rámci aplikace článku 39 jednacího řádu, aby nevyhošťovala druhého stěžovatele – dítě prvního stěžovatele – do Izraele, dokud Soud nerozhodne o jejich stížnosti. První stěžovatel namítal, že rozhodnutí tureckých úřadů vrátit dítě jeho otci žijícímu v Izraeli porušilo práva obou stěžovatelů zaručená jim článkem 8 Úmluvy⁶²⁾.

F. Nařízení předběžného opatření v důsledku stěžovatelova neuspokojivého duševního stavu

Ve shora uvedeném případě *Einhorn v. Francie* bylo předběžné opatření přijato poté, co Soud získal informaci o tom, že se stěžovatel pokusil o sebevraždu. Nařízení předběžného opatření bylo zrušeno, jakmile Soud obdržel od francouzské vlády lékařskou zprávu o stěžovatelově zdraví, v níž bylo potvrzeno, že byl schopen letecké cesty do Spojených států pod lékařskou a policejní eskortou.

G. Předběžné opatření mající zabránit vyhoštění stěžovatele do jiného smluvního státu Úmluvy

Obecně se předpokládá, že jiný smluvní stát Úmluvy poskytne vyhošťovanému nezbytné záruky proti nelidskému zacházení a zajistí, aby se mohl účinně dovolat práv uvedených v Úmluvě. Přesto článek 39 jednacího řádu byl Soudem několikrát použit i v případech, kdy byl stěžovatel vydáván či vyhošťován do jiného smluvního státu.

Jedním z poměrně nedávných případů byla věc *T. I. v. Spojené království*, v němž stěžovatel, občan Srí Lanky, tvrdil, že bude vydán do země svého původu, pokud bude vyhoštěn ze Spojeného království do Německa. Naléhal, že na Srí Lance riskuje, že bude podroben nelidskému zacházení ať už ze strany státních bezpečnostních sil, Tamilských tygrů či provládních polovojskenských organizací. V rozhodnutí, v němž shledal stížnost nepřijatelnou, Soud uvedl následující:

„... vyhoštění v tomto případě do tranzitní země, která je též smluvní stranou Úmluvy, nemění nic na povinnosti Spojeného království zajistit, aby stěžovatel nebyl vystaven jednání zakázanému článkem 3 Úmluvy. Spojené království se nemůže ani opírat o ustanovení dublinské úmluvy o odpovědnosti smluvních států za posuzování žádostí o azyl.“

⁶⁰⁾ Rozsudek z 24. dubna 2008, nepublikován.

⁶¹⁾ Rozsudek z 11. července 2002, nepublikován.

⁶²⁾ Stížnost č. 14600/05, rozhodnutí z 6. prosince 2005, Sborník 2005-XIII.

Ačkoli měl Soud za to, že dokumenty, které mu stěžovatel předložil zakládají pochybnosti o možném nebezpečí, kterému by mohl být vystaven ze strany Tamilských tygrů a vládních sil, pokud by byl vyhoštěn na Srí Lanku, byl přesvědčen německou vládou o zárukách, že k vyhoštění nedojde okamžitě a že stěžovatel bude v Německu moci znovu požádat o azyl a bude mu poskytnuta další ochrana podle německého práva. Dodal:

„nebylo zjištěno, že by existovalo skutečné nebezpečí, že Německo vyhostí stěžovatele na Srí Lanku v rozporu s ustanovením článku 3 Úmluvy. Za těchto okolností nelze říci, že Spojené království nedostalo svým povinností ... když rozhodlo o stěžovatelově vyhoštění do Německa. Nebylo ani prokázáno, že toto rozhodnutí bylo vydáno bez odpovídajícího zkoumání, zda existují přiměřené záruky na území Německa, k zabránění nebezpečí jakékoli formy nelidského nebo ponižujícího jednání ...“⁶³⁾

Podobné předběžné opatření bylo přijato i v již několikrát uvedené stížnosti *Šamajev a další v. Gruzie a Rusko*, za účelem zabránění vyhoštění podezřelých čečenských teroristů z Gruzie do Ruska.

Ve věci *Avcisoy v. Spojené království* pak Soud nařídil britské vládě, aby nevyhošťovala tureckého Kurda do Turecka. Stížnost byla nakonec vyškrtuta ze seznamu stížností na stěžovatelovu žádost.⁶⁴⁾

H. Předběžné opatření vydané v případě, kdy je stěžovatel zbaven svobody a má zdravotní problémy

Soud může vydat předběžné opatření i tehdy, kdy je to odůvodněno zdravotním stavem stěžovatele a kdy to vyžadují podmínky jeho zbavení svobody. Jednou takovou věcí byla například stížnost *Prezec v. Moldavsko*, v níž senát rozhodl *proprio motu* a požádal vládu, aby poskytla odpovídající psychiatrickou péči stěžovateli, který vykonával trest odnětí svobody po odsouzení za vraždu.⁶⁵⁾

Ve věci *Paladi v. Moldavsko* pak předseda senátu rozhodl o nařízení předběžného opatření zakazujícího převoz stěžovatele ze specializované nemocnice do vězeňské nemocnice do doby, než bude o stížnosti rozhodnuto.⁶⁶⁾

I. Předběžné opatření ve věcech týkajících se právní pomoci

Soud nařídil předběžné opatření vedoucí k zajištění právní pomoci stěžovateli například ve věci *Öcalan v. Turecko*⁶⁷⁾. Podobně ve věci *X v. Chorvatsko*⁶⁸⁾ předseda senátu nařídil chorvatské vládě zajistit stěžovateli právní zastoupení v řízení před Soudem.

⁶³⁾ Stížnost č. 43884/98, rozhodnutí ze 7. března 2000, Sborník 2000-III.

⁶⁴⁾ Stížnost č. 49277/99, rozhodnutí z 19. února 2002, nepublikováno.

⁶⁵⁾ Stížnost č. 7508/05, rozhodnutí z 19. října 2007, nepublikováno.

⁶⁶⁾ Rozsudek z 10. července 2007, nepublikován. Nenabyl právní moci, neboť věc byla postoupena velkému senátu na základě žádosti moldavské vlády.

⁶⁷⁾ Rozsudek z 12. května 2005, Sborník 2005-IV, odst. 5.

⁶⁸⁾ Rozsudek ze 17. července 2008, nepublikován.

J. Předběžné opatření vedoucí k zabránění zničení zásadního předmětu stížnosti

Článek 39 jednacího řádu byl aplikován za netradičních okolností ve věci *Evans v. Spojené království*, v níž stěžovatelka napadala s odvoláním na články 2, 8 a 14 Úmluvy vnitrostátní právo umožňující jejímu bývalému partnerovi odvolat jeho souhlas s uskladněním embryí vniklých během trvání jejich vztahu. Předseda senátu v rámci předběžného opatření nařídil britské vládě, aby přijala vhodné opatření k zajištění zachování embryí, dokud o stížnosti nebude rozhodnuto.⁶⁹⁾

K. Předběžné opatření vydané proti stěžovateli

Možnosti nařídít předběžné opatření proti stěžovateli Soud využívá velmi zřídka. Stalo se tak například ve věci *Iladscu a další v. Moldavsko a Rusko*, kde stěžovateli přikázal ukončit hladovku⁷⁰⁾.

Naléhavé sdělení o podané stížnosti

Toto opatření ve smyslu článku 40 jednacího řádu přijímá tajemník příslušné sekce se souhlasem jejího předsedy zpravidla v případech, kdy je žádost o předběžné opatření zamítnuta.

Přednostní projednání věci

Podle článku 41 jednacího řádu Soud projednává stížnosti v pořadí, jak jsou připraveny k projednání. Senát nebo jeho předseda mohou rozhodnout o tom, že určitá stížnost bude projednána přednostně, zejména v naléhavých případech majících významný dopad na vnitrostátní nebo evropské právní systémy nebo v případech, kdy hrozí, že prodlení ve věci způsobí nenapravitelnou nebo těžko nahraditelnou újmu. Důvodem pro přednostní projednání může tak být i vysoký věk stěžovatele, nebo citlivost projednávané stížnosti, jako je přístup rodiče k dětem, svěření dětí do péče, nelidské zacházení a trestání apod.

Vedlejší účastník řízení

Vedlejším účastníkem řízení může být jiná smluvní strana než strana dotčená, nebo jiná fyzická či právnická osoba. Přistoupení vedlejšího účastníka do řízení však není možné do doby, než je stížnost dána na vědomí žalované smluvní straně ve smyslu článku 54 odst. 2b) jednacího řádu. Jinak řečeno, jestliže senát nebo výbor prohlásí stížnost za nepřijatelnou, přistoupení vedlejšího účastníka není možné.

V případě, že je stížnost předložena dotčené smluvní straně k vyjádření, tajemník sekce zašle kopii stížnosti i té smluvní straně, jejímž je stěžovatel státním občanem, je-li touto stranou jiný stát, než proti kterému stížnost směřuje. Na této smluvní straně je, aby zvá-

⁶⁹⁾ Rozsudek z 10. dubna 2007, Sborník 2007, odst. 5.

⁷⁰⁾ Rozsudek z 8. července 2004, Sborník 2004-VII, odst. 11.

žila, zda chce využít práva ve smyslu článku 36 odst. 1 Úmluvy⁷¹⁾ a ke stížnosti se písemně vyjádřit nebo se zúčastnit ústního zasedání, pokud se bude konat. V kladném případě o tom musí písemně zpravit tajemníka sekce, která stížnost projednává, a to nejpozději do dvanácti týdnů⁷²⁾ poté, co jí byla stížnost předána.

Každá žádost o povolení smluvní straně, nebo jiné dotčené osobě než je stěžovatel, aby předložila písemné stanovisko nebo se zúčastnila ústního jednání, musí být řádně odůvodněna a vypracována v jednom z oficiálních jazyků Soudu, opět nejpozději do dvanácti týdnů od předání stížnosti žalované smluvní straně. Písemné vyjádření k věci, vyhotovené v angličtině nebo francouzštině, je předloženo stranám, které mají možnost – nikoli však povinnost – vyjádřit se k němu písemně nebo v průběhu ústního zasedání, pokud je svoláváno.

Povinnost součinnosti

Tato povinnost byla do jednacího řádu vložena novelou z 13. prosince 2004, přijatou jako důsledek negativní zkušenosti Soudu a jeho Kanceláře s některými účastníky řízení, ať už smluvními stranami či individuálními stěžovateli. Ve smyslu článku 44A jednacího řádu jsou tak strany povinny plně spolupracovat při vedení řízení a učinit vše, co je nezbytné pro jeho hladký průběh. Tato povinnost se přitom vztahuje i na smluvní stranu, která stranou v řízení není, jestliže je její součinnost nezbytná. Předseda senátu, který věc projednává, je oprávněn přijmout jakékoli opatření, které považuje za vhodné, jestliže některá ze stran dané procesní nařízení Soudu nerespektuje.

Jestliže některá ze stran nepředloží důkazy nebo Soudem žádané informace, jejich existenci zamlčí, nebo jiným způsobem nespolupracuje, vyvodí Soud z této situace přiměřené důsledky. Na druhé straně však opomenutí nebo odmítnutí dotčené smluvní strany spolupracovat není samo o sobě důvodem, aby bylo projednávání stížnosti zastaveno⁷³⁾.

Nově byl do jednacího řádu vložen i článek 44D, podle kterého „jestliže zástupce strany předloží urážlivé, frivolní, kverulantské, klamné nebo zdlouhavé stanovisko, může předseda senátu takové stanovisko nebo jeho část odmítnout, přijmout anebo vydat jiné nařízení“. To však neznamená, že senát v konečném důsledku stížnost neodmítne.

Vyškrtnutí ze seznamu stížností

Soud může rozhodnout o vyškrtnutí stížnosti kdykoli během řízení, jsou-li naplněny podmínky uvedené v článku 37 Úmluvy, kdy stěžovatel již netrvá na své stížnosti, věc již byla vyřešena, nebo z jiného Soudem zjištěného důvodu není dále opodstatněné pokračovat v jejím projednávání. Jestliže o vyškrtnutí požádá stěžovatel, Soud vždy pečlivě zkoumá, zda jsou skutečně naplněny důvody pro vyškrtnutí. V projednávání stížnosti však po-

⁷¹⁾ Při projednávání každé věci senátem nebo velkým senátem má Vysoká smluvní strana, jejímž příslušníkem je stěžovatel, právo předložit písemné připomínky a zúčastnit se zasedání.

⁷²⁾ Předseda senátu může výjimečně stanovit jinou lhůtu.

⁷³⁾ Článek 44C jednacího řádu.

kračuje i přes takovou žádost, vyžaduje-li to dodržování lidských práv stanovených Úmluvou a jejími Protokoly⁷⁴).

Soud může rozhodnout o opětném zařazení stížnosti, pokud to zvláštní okolnosti odůvodňují.

Souběžné projednání více stížností

Ve smyslu článku 42 odst. 1 jednacího řádu může Soud na žádost stran nebo z vlastní iniciativy spojit ke společnému projednání dvě či více stížností. Podle druhého odstavce tohoto článku může předseda senátu po dohodě se stranami nařídít, aby stížnosti přidělené témuž senátu byly projednány společně, bez předchozího rozhodnutí o formálním spojení stížností.

Pilotní řízení

Tato forma řízení je použita tehdy, jestliže je Soud konfrontován s větším množstvím stížností týkajících se značného počtu stěžovatelů stěžujících si na stejný problém, kdy stěžovatelé jsou pouze vzorkem potenciálních stěžovatelů, kteří se na Soud dosud neobrátili, ale kteří se nacházejí ve stejné situaci. Jinými slovy, jde tedy o řízení, které má na „pilotním“ případě ilustrovat názor Soudu ke strukturálnímu problému, který v dané zemi existuje.

Formou pilotního řízení Soud doposud postupoval jen sporadicky. Prvním případem byla věc *Broniowski v. Polsko*, druhým pak *Hutten-Czapska v. Polsko*, v nichž Soud vynesl meritorní rozsudky a v konečném důsledku dokonce schválil i smírné urovnání sporu co do poskytnutí spravedlivého zadostiučinění dle článku 41 Úmluvy⁷⁵).

Pilotní řízení bylo též použito na čtyři případy českých majitelů domů, kteří tvrdí, že za současného stavu výše nájemného nejsou schopni zajistit pravidelnou údržbu a nezbytné opravy svých činžovních či rodinných domů a jsou nuceni náklady s tím spojené hradit z vlastních zdrojů⁷⁶).

2. Podání stížnosti, zahájení řízení

Mezistátní stížnost

Jestliže jedna nebo více smluvních stran podává proti jiné smluvní straně **stížnost** podle článku 33 Úmluvy⁷⁷), musí předložit Soudu text **obsahující název smluvní strany**,

⁷⁴) Článek 37 odst. 2 Úmluvy.

⁷⁵) Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.

⁷⁶) Viz www.echr.coe.int. Jde o stížnost č. 38817/04 *Vomočil v. Česká republika*; stížnost č. 1458/07 *Art 38, a.s. v. Česká republika*, stížnost č. 11179/06 *Morawetz v. Česká republika*; stížnost č. 11163/06 *Hlaváček v. Česká republika*. Dvě posledně uvedené stížnosti byly z pilotního řízení staženy.

⁷⁷) Každá Vysoká smluvní strana může předložit Soudu každé údajné porušení ustanovení Úmluvy a jejich protokolů jinou Vysokou smluvní stranou.

proti které je stížnost podávána, vylicít skutkový stav, který je předmětem stížnosti, uvést ustanovení Úmluvy nebo jejích Protokolů, která mají být porušena, a tvrzená porušení těchto ustanovení odůvodnit. Dále je třeba uvést způsob, jakým byly **dodrženy podmínky přijatelnosti**, tj. vyčerpání právních prostředků nápravy a podání stížnosti ve lhůtě šesti měsíců, a **nastínit požadavky na spravedlivé zadostiučinění dle článku 41 Úmluvy**.⁷⁵⁾ Žalující smluvní strana musí též uvést jméno a adresu svých zástupců. K podání by měly být přiloženy kopie veškerých relevantních dokumentů.

V případě **mezistátních stížností**, jejichž počet je doposud stále velmi nízký⁷⁸⁾, Soud věnuje značnou pozornost každému procesnímu kroku, který učiní.

Individuální stížnost

Nejdůležitějším krokem v celém řízení je jistě **podání stížnosti**. Stěžovatel by mu měl proto věnovat potřebnou pozornost. Stížnost je nutno podat **písemně**⁷⁹⁾. Přestože stěžovatelé nemusí být v této části řízení zastoupeni, **doporučuje se, aby svého právního zástupce kontaktovali i k tomuto procesnímu kroku. V případě ústního jednání nebo prohlášení stížnosti za přijatelnou** (viz níže) je **účast advokáta dokonce povinná**. Stížnost musí být **řádně podepsána stěžovatelem nebo jeho právním zástupcem**, který ke stížnosti **přiloží platnou plnou moc**.

Předkládá-li stížnost **nevládní organizace** nebo skupina jednotlivců, **je třeba, aby byla podepsána osobami oprávněnými k jejímu zastupování**. Stejně jako v případě stěžovatele – fyzické osoby – zastupuje-li nevládní organizaci nebo skupinu jednotlivců advokát, musí podání obsahovat platnou plnou moc.

Stížnost je třeba zaslat na adresu:

Tajemník Evropského soudu pro lidská práva (Registrar of the European Court of Human Rights; Greffier de la Cour européenne des Droits de l'Homme);

Rada Evropy (Council of Europe; Conseil de l'Europe)

F – 67075 STRASBOURG CEDEX

Oficiální formulář si lze stáhnout z webových stránek Soudu (www.echr.coe.int) a je vskutku nejpřímějším způsobem podání stížnosti, avšak pro první kontakt stačí, když stě-

⁷⁸⁾ *Irsko v. Spojené království*, Série A č. 25; *Kypr v. Turecko*, Sborník 2001-V. V roce 1956 a o rok později podalo Řecko stížnost na Velkou Británii týkající se statusu Kypru. O čtyři roky později to bylo Rakousko, které podalo stížnost proti Itálii v souvislosti s událostmi, ke kterým došlo v Jižním Tyrolsku. Tyto případy se však k tehdejšímu Soudu nedostaly. V letech 1967 až 1970 Dánsko, Norsko, Švédsko a Nizozemí podaly stížnosti na tehdejší řecký režim.

⁷⁹⁾ Telefonické podání stížnosti není přípustné.

žovatel stručně shrne skutkový stav a uvede podstatu svých námitek proti porušení práv nebo svobod garantovaných Úmluvou. I toto první podání by však mělo obsahovat údaje uvedené v článku 47 jednacího řádu, totiž:

- jméno, datum narození, státní občanství, pohlaví, povolání a adresu stěžovatele;
- jméno a adresu jeho právního zástupce;
- smluvní stranu, proti které stížnost směřuje;
- stručně vylíčení skutkového stavu;
- stručný popis toho/těch ustanovení Úmluvy, jehož/jejichž porušení je namítáno;
- informaci o vyčerpaných právních prostředcích nápravy a uvedení konečného rozhodnutí na vnitrostátní úrovni doloženou příslušnými dokumenty;
- předmět stížnosti.

Ke stížnosti je třeba přiložit **kopie relevantních dokumentů**, zejména soudních a jiných rozhodnutí, které se předkládané věci týkají. Je to proto, že dokumenty se po projednání a rozhodnutí stížnosti stěžovatelům nevracejí. Stěžovatel je povinen též uvést, zda stejnou stížnost předložil jiné mezinárodní vyšetřovací nebo smírčí instituci.

Jestliže si **nepřeje, aby jeho identita byla zveřejněna**, musí tuto skutečnost sdělit Soudu a uvést důvody, které ho k tomuto kroku vedou. Anonymitu může předseda senátu udělit stěžovateli i z vlastního rozhodnutí.

Řízení před Soudem je v zásadě písemné a stížnosti jsou projednávány v pořadí, v jakém napadnou. Osobní podání stížnosti v sídle Soudu ve Štrasburku proto projednání stížnosti neurýchlí.

Je povinností stěžovatele, aby informoval Soud, resp. jeho Kancelář, o změně adresy a o každé skutečnosti, která je pro projednání jeho stížnosti důležitá⁸⁰⁾.

Stížnost lze poslat i faxem⁸¹⁾, ale stěžovatel musí **do pěti dnů** zaslat originál stížnosti poštou. Stejný postup platí při e-mailovém podání stížnosti.

Jakmile Kancelář stížnost obdrží, založí spis, jehož číslo jednací je sděleno stěžovateli, který ho musí uvádět v dalším písemném styku. Pro účely efektivnějšího zpracování stížností zašle Kancelář stěžovateli **sadu deseti štítků s čárovým kódem**, které je třeba používat při každé korespondenci se Soudem týkající se výhradně jeho stížnosti. Na veškeré dopisy nebo dokumenty, které stěžovatel zašle kanceláři Soudu, přilepí do pravého horního rohu **první** strany jeden z přiložených štítků.

Právník Kanceláře, kterému byla stížnost přidělena, může stěžovatele vyzvat, aby doplnil spis o relevantní údaje či dokumenty. Nepředloží-li stěžovatel vyplněný formulář do osmi týdnů od jeho zaslání, bude za datum podání jeho stížnosti považováno datum zaslání vyplněného formuláře na stížnost, nikoliv datum jeho prvního podání Soudu.

⁸⁰⁾ Např. v případě, že je stížnost Soudu podána před vyčerpaním právních prostředků nápravy, je nutné Soud informovat o dalším vývoji v řízení a o jeho eventuálním zakončení.

⁸¹⁾ Číslo faxu : 00 33 3 88 41 27 30.

Nedoplní-li stěžovatel spis do tří měsíců od vyzvání, bude jeho spis skartován, pokud v mezidobí nepředložil řádně vyplněný formulář.

3. Řízení o přijatelnosti stížnosti

Řízení o přijatelnosti **mezistátních stížností** je v jednacím řádu věnována pozornost v článku 51. Ustanovení článků 55 až 57 jednacího řádu jsou pak společná pro oba typy stížností – mezistátní i individuální.

Jakmile Soud mezistátní stížnost obdrží, informuje neprodleně žalovanou smluvní stranu a přidělí stížnost jedné ze sekcí. O podání takové stížnosti Kancelář vydává tiskovou zprávu. Předseda příslušné sekce ustaví podle článku 26 odst. 1 jednacího řádu senát a vyzve žalovanou smluvní stranu, aby se písemně vyjádřila k přijatelnosti stížnosti. Její stanovisko je pak zasláno žalující smluvní straně k vyjádření.

Před rozhodnutím o přijatelnosti stížnosti může senát nebo jeho předseda vyzvat strany, aby svoje písemná stanoviska doplnily. Ústní jednání se koná pouze na návrh smluvních stran nebo pokud o tom senát z vlastní iniciativy rozhodne.

V rámci řízení o přijatelnosti může žalovaná smluvní strana uplatnit námitky nepřijatelnosti⁸²⁾. Rozhodnutí senátu je písemné, vyhotovené v angličtině nebo francouzštině, pokud senát nerozhodne o vypracování obou jazykových verzí⁸³⁾. Rozhodnutí se doručuje dotčeným smluvním stranám, jakož i dalším zainteresovaným osobám, jestliže o podání stížnosti byly informovány. Pokud Soud rozhodne o zveřejnění rozhodnutí ve Sborníku, jeho rozhodnutí se vyhotovuje v obou jazycích.

Řízení o přijatelnosti **individuálních stížností** je upraveno v člancích 52 až 54 jednacího řádu. Po **předložení** a zaregistrování takových stížností, což je úlohou Kanceláře, jsou předsedou Soudu přidělovány jedné z pěti sekcí, a to s ohledem na jejich rovnoměrné zatížení⁸⁴⁾. Stížnosti jsou projednány buď tříčlenným výborem anebo sedmičlenným senátem⁸⁵⁾, o čemž rozhodne soudce zpravodaj určený předsedou příslušné sekce⁸⁶⁾.

Jestliže je z předloženého podání zřejmé, že je **stížnost nepřijatelná** pro nesplnění formálních náležitostí nebo by měla být vyškrtuta ze seznamu stížností, je posouzena výborem, pokud lze takové rozhodnutí přijmout bez dalšího zkoumání⁸⁷⁾. Výbor též může stížnost vyškrtnout ze seznamu stížností, jestliže shledá, že pro takové rozhodnutí jsou splněny podmínky⁸⁸⁾. Rozhodnutí výboru je konečné. Stěžovateli je dáno na vědomí dopisem Kanceláře. Písemné rozhodnutí se nevyhotovuje⁸⁹⁾.

⁸²⁾ Články 51 nebo 54 jednacího řádu.

⁸³⁾ Článek 57 odst. 1 jednacího řádu.

⁸⁴⁾ Článek 52 odst. 1 jednacího řádu.

⁸⁵⁾ Článek 49 jednacího řádu.

⁸⁶⁾ Článek 49 odst. 3 b) jednacího řádu.

⁸⁷⁾ Článek 28 Úmluvy.

⁸⁸⁾ Článek 37 Úmluvy.

⁸⁹⁾ Článek 53 odst. 2 jednacího řádu.

Sedmičlenný senát projedná stížnost, která mu byla předána výborem, jenž se nedohodl na jejím odmítnutí⁹⁰⁾, anebo stížnost, o níž se soudce zpravodaj domnívá, že by ji měl projednat tento orgán přímo. Předtím, než je stížnost předložena senátu, soudce zpravodaj spis prošetří. Může přitom požádat strany, aby mu ve stanovené lhůtě předložily informace týkající se skutkového stavu, dokumenty nebo jiné materiály, které považují za relevantní⁹¹⁾. **Soudce zpravodaj s pomocí právníků Kanceláře zpracuje zprávu, kterou předkládá senátu.** Ten může prohlásit stížnost za nepřijatelnou nebo ji vyškrtnout ze seznamu stížností⁹²⁾, pokud ji nepředá stranám k vyjádření (tzv. komunikace stížnosti).

Jak bylo naznačeno výše, ustanovení o uplatňovaných námitkách nepřijatelnosti, vyhotovování rozhodnutí a jejich jazykových verzích platí i pro individuální stížnosti. Na rozdíl od mezistátních stížností, může senát aplikovat tzv. zkrácené řízení podle článku 29 odst. 3 Úmluvy a zároveň rozhodnout o přijatelnosti i meritu individuální stížnosti⁹³⁾. Ačkoli z tohoto ustanovení vyplývá spíše výjimečnost zkráceného řízení, v posledních letech se z výjimky stalo spíše pravidlo, které má přispět k urychlení řízení. Pro ilustraci uvedme, že v roce 2002 byl do jednacního řádu vložen nový článek 54A, jenž se spojeného projednání přijatelnosti a merita věci přímo týká. Jestliže se senát rozhodne aplikovat zkrácené řízení, vyzve strany, aby se vyjádřily ve svých písemných stanoviscích i k otázce spravedlivého zadostiučinění a případně učinily návrhy na smírné urovnání sporu. Podmínky uvedené v člancích 60 a 62 jednacního řádu se přitom použijí přiměřeně.

Jestliže nedošlo ke smírnému urovnání sporu a senát je přesvědčen o tom, že je stížnost přijatelná a připravena k meritornímu projednání, rozhodne bez dalšího jednání rozsudkem, jehož součástí je rozhodnutí o přijatelnosti.

4. Řízení o meritu stížnosti

Jestliže senát rozhodne o tom, že **mezistátní stížnost** je přijatelná, přijme ji k meritornímu projednání. Předseda senátu zpravidla určí lhůtu, ve které sporné smluvní strany předloží svá stanoviska k meritu stížnosti a případně další důkazy. Avšak jestliže s tím smluvní strany souhlasí, předseda může od tohoto procesního kroku upustit. Platí, že ústní zasedání je nařízeno na základě návrhu jedné ze stran nebo z vlastní iniciativy⁹⁴⁾.

Pokud jde o individuální stížnosti, nerozhoduje-li senát v tzv. zkráceném řízení (viz předchozí kapitola), vyzve strany, poté, co vydá rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti, aby předložily doplňující písemná stanoviska nebo důkazní materiály. Ústní jednání o meritu věci je nařizováno na základě návrhu jedné ze stran ve sporu nebo z vlastního uvážení senátu⁹⁵⁾.

⁹⁰⁾ Článek 54 odst. 3 jednacního řádu.

⁹¹⁾ Článek 49 odst. 3 a) jednacního řádu.

⁹²⁾ Článek 54 odst. 1 jednacního řádu.

⁹³⁾ Rozhodnutí o přijatelnosti je přijímáno odděleně, pokud Soud ve výjimečných případech nerozhodne jinak.

⁹⁴⁾ Článek 58 jednacního řádu.

⁹⁵⁾ Článek 59 odst. 3 jednacního řádu.

Během meritorního řízení musí stěžovatel, přeje-li si, aby mu Soud přiznal spravedlivé zadostiučinění podle článku 41 Úmluvy pro případ, že konstatuje porušení některého ustanovení Úmluvy nebo jejích Protokolů, předložit zvláštní žádost a vyčíslit své finanční nároky a doložit je potřebnými doklady, a to ve lhůtě, která mu byla stanovena pro předložení stanoviska k meritu věci. Pokud tak neučiní, senát jeho nároky zcela nebo částečně odmítne. Dle zásady kontradiktornosti řízení jsou i nároky uplatněné stěžovatelem na spravedlivé zadostiučinění zasílány vládě k vyjádření.

5. Ústní jednání

Ústní jednání je v zásadě **veřejné, pokud senát nerozhodne** ve smyslu článku 63 odst. 2 jednacího řádu o tom, **že bude vedeno bez přítomnosti veřejnosti, a to v důsledku výjimečných okolností**, které předložila jedna ze stran, jiná na věci zainteresovaná osoba či je zjistil senát sám. Zákaz se může vztahovat na celé jednání nebo na jeho část. Důvodem neveřejnosti řízení může být ochrana zájmu veřejného pořádku, národní bezpečnosti v demokratické společnosti, jestliže to zájmy mladistvých nebo ochrana soukromého života stran vyžadují, nebo pokud to senát pokládá za nezbytné, jestliže by v podobných zvláštních okolnostech veřejný charakter jednání mohl ohrozit zájmy spravedlnosti. Žádost o vyloučení veřejnosti musí být zdůvodněna a musí z ní být patrné, zda je zákaz žádán na celé řízení nebo na jeho část.

Z každého veřejného jednání se **pořizuje zápis**, který zpravidla obsahuje složení senátu (velkého senátu), seznam přítomných, text předložených stanovisek, otázek, které byly stranám v průběhu jednání kladeny, a jejich odpovědi, text všech procesních rozhodnutí, která byla během jednání přijata⁹⁶⁾. Koncept zápisu obdrží strany, aby mohly pod kontrolou tajemníka anebo přímo předsedy sekce (velkého senátu) provést jeho opravu, aniž však měnily smysl a význam toho, co bylo během ústního jednání uvedeno. Za tímto účelem je jim stanovena lhůta tajemníkem (sekce či Soudu). Jakmile je zápis schválen stranami, popř. opraven, stává se autentickým⁹⁷⁾.

Veřejná jednání stálý Soud konal od listopadu roku 1998 několikrát i ve stížnostech podaných proti České republice, a to již v roce 1999 ve věci *Špaček, s. r. o. v. Česká republika*⁹⁸⁾, o rok později pak v restituční kauze *Malhous v. Česká republika*⁹⁹⁾ a v roce 2002 bylo veřejné jednání nařízeno ve věci diskriminace fyzicky postižených osob *Zehnalová a Zehnal v. Česká republika*¹⁰⁰⁾. Ve stejném roce následovaly dvě zajímavé restituční kauzy *Gratzinger a Gratzingerová v. Česká republika a Poláček a Poláčková v. Česká republika*¹⁰¹⁾, v roce 2005 pak další restituční kauza, a to věc *Blücher v. Česká republika*¹⁰²⁾.

⁹⁶⁾ Článek 70 jednacího řádu.

⁹⁷⁾ Článek 70 odst. 4 jednacího řádu.

⁹⁸⁾ Řízení o meritu věci, stížnost č. 26449/95, rozsudek z 9. listopadu 1999, nepublikován.

⁹⁹⁾ Řízení o přijatelnosti, stížnost č. 33071/96, rozsudek z 12. července 2001, Sborník 2001-XII.

¹⁰⁰⁾ Řízení o přijatelnosti věci, stížnost č. 38621/97, rozhodnutí ze 14. května 2002, Sborník 2002-V.

¹⁰¹⁾ Řízení o přijatelnosti věci, stížnosti č. 38645/97 a 39794/98, rozhodnutí z 10. července 2002, Sborník 2002-VII (*Gratzingerovi, Poláčkoví* nepublikováni).

¹⁰²⁾ Řízení o meritu věci, stížnost č. 58580/00, rozsudek z 11. ledna 2005, nepublikován.

Další veřejné jednání vedl senát 1. března 2005, a to ve věci diskriminace rómských dětí při zajišťování jejich školní docházky *D. H. a další v. Česká republika*¹⁰³⁾. Na žádost stěžovatelů byla tato kauza později předána velkému senátu, který též projednával stížnost ústně, a to v lednu 2007. Rozhodl rozsudkem ze dne 13. listopadu 2007, o tom, že Česká republika porušila článek 2 Dodatkového protokolu, čímž změnil původní názor senátu.

6. Rozsudky

Rozsudkem rozhodují senáty a velký senát v meritu věci, a pokud Soud rozhoduje v tzv. zrychleném řízení dle článku 29 odst. 3 Úmluvy, i o přijatelnosti stížnosti. Podle článku 74 odst. 1 jednacího řádu rozsudky obsahují:

1. jméno předsedy a ostatních soudců tvořících senát a jméno tajemníka nebo jeho zástupce;
2. označení stran a jejich zástupců, právníků a poradců;
3. popis řízení;
4. vylíčení skutkového stavu;
5. souhrn závěrů stran;
6. právní odůvodnění;
7. výrok;
8. případné rozhodnutí o úhradě nákladů řízení;
9. uvedení počtu soudců, kteří tvořili většinu;
10. případné připojení stanoviska, jehož text je autentický.

Každý soudce, který se zúčastnil projednávání případu, má právo připojit k rozsudku své souhlasné stanovisko, nebo vyjádření svého nesouhlasu.

Rozsudky velkého senátu jsou konečné. Rozsudky senátu se stávají konečnými, jestliže strany prohlásí, že nebudou žádat o postoupení věci velkému senátu, nebo po uplynutí tříměsíční lhůty od vydání rozsudku, jestliže žádná ze stran nepožádala o postoupení věci velkému senátu, nebo dnem, kdy kolegium velkého senátu zamítne žádost o postoupení podanou podle článku 43 jednacího řádu.

7. Řízení před velkým senátem

Věnujme nyní pozornost řízení před velkým senátem, který je bezpochyby nejdůležitějším orgánem Soudu, pokud jde o zakotvení judikатурních trendů a vymezení stálé judikatury Soudu. V předchozích kapitolách byly naznačeny dvě možné cesty vedoucí k velkému senátu. První je zakotvena v článku 72 jednacího řádu, který se odvolává na

¹⁰³⁾ Řízení o přijatelnosti a meritu, stížnost č. 57325/00, rozsudek z 1. března 2005.

ustanovení článku 30 Úmluvy¹⁰⁴), a je spojena s aktivním přístupem senátů, jež mohou se souhlasem stran postoupit věc – a to i před rozhodnutím o přijatelnosti stížnosti – velkému senátu, jestliže vyvolává závažnou otázku týkající se výkladu Úmluvy nebo jejích Protokolů, nebo jestliže by řešení otázky, která je předmětem stížnosti, mohlo rozporovat dříve vyneseny rozsudek.

Druhou cestu představuje tzv. odvolání proti rozsudku senátu, které je možné na základě článku 73 jednacího řádu a článku 43 Úmluvy¹⁰⁵). Žádost strany o projednání věci velkým senátem musí přesně určit závažnou otázku či vysvětlit situaci týkající se výkladu nebo provádění Úmluvy, nebo závažné otázky všeobecné povahy, kterou strana v řízení považuje za otázku týkající se výkladu Úmluvy vyžadující projednání před velkým senátem. Takovou otázkou však není pouhý nesouhlas s výší nebo formou přiznaného spravedlivého zadostiučinění či prostá nespokojenost s rozsudkem Soudu.

Na tomto místě je jistě vhodné upozornit, že rozhodnutí o nepřijatelnosti přijaté tříčlenným výborem, o kterém jsou stěžovatelé zpravováni dopisem Kanceláře Soudu, a podobná rozhodnutí přijatá písemně senátem jsou konečná a není proti nim přípustný žádný opravný prostředek¹⁰⁶).

¹⁰⁴) „Vyvolává-li případ projednávaný senátem vážnou otázku týkající se výkladu Úmluvy nebo jejích protokolů, nebo může-li vyřešení otázky vést k rozporu s rozsudkem vyneseny Soudem dříve, může senát, dokud nevynesne rozsudek, postoupit případ velkému senátu, s výjimkou případů, kdy se některá ze stran vysloví proti.“

¹⁰⁵) „1. V tříměsíční lhůtě od data rozsudku senátu může každá zúčastněná strana ve výjimečných případech požádat o postoupení věci velkému senátu. 2. Kolegium pěti soudců velkého senátu žádost přijme, pokud věc vyvolává závažnou otázku týkající se výkladu nebo provádění Úmluvy nebo jejích protokolů, nebo závažnou otázku všeobecné povahy. 3. Pokud kolegium žádost přijme, velký senát ve věci rozhodne rozsudkem.“

¹⁰⁶) Články 53 odst. 2 a 54 odst. 1 jednacího řádu.

III.

POŠKOZENÝ, SUBJEKTY OPRÁVNĚNÉ PODAT STÍŽNOST

1. Fyzická a právnická osoba, nevládní organizace, skupina osob

Subjekty, které jsou oprávněny obrátit se na Soud s individuální stížností, jsou vymezeny v článku 34 Úmluvy, který stanoví:

„Soud může přijímat stížnosti každé fyzické osoby, nevládní organizace nebo skupiny osob považujících se za poškozené v důsledku porušení práv přiznaných Úmluvou a jejími protokoly jednou z Vysokých smluvních stran. Vysoké smluvní strany se zavazují, že nebudou nijak bránit účinnému výkonu tohoto práva.“

Za tímto ustanovením se vlastně v podstatě skrývá právo jednotlivce na stížnost v rámci mezinárodního práva. Článek 34 Úmluvy je zároveň jedním ze základních pilířů efektivnosti systému Úmluvy¹⁰⁷⁾. Povinnost smluvních stran nebránit výkonu práva na stížnost, tedy podat a účinně pokračovat v řízení, je samostatným procesním právem stěžovatele a je třeba ho oddělovat od materiálních práv vyjmenovaných v Hlavě I Úmluvy a v jejich Protokolech¹⁰⁸⁾. Soud může z vlastní iniciativy zkoumat, zda smluvní strana plní svou úlohu účinně¹⁰⁹⁾. Poměrně nedávno shrnul základní principy výkonu práva na stížnost, a to v rozsudku ve věci *Ilascu a další v. Moldavsko a Rusko*, v němž uvedl, že pro fungování systému individuální stížnosti je nanejvýš důležité, aby stěžovatelé mohli komunikovat se Soudem volně, bez jakéhokoli nátlaku ze strany úřadů stáhnout nebo změnit své stížnosti. Termín „jakákoli forma nátlaku“ přitom pokrývá nejen přímý a zjevný nátlak, ale i nepatřičné úkony nebo styk vedoucí k tomu, aby stěžovatele odradil nebo jej zastrašil od dalšího trvání na stížnosti. Přitom otázka, zda styk mezi úřady a stěžovatelem má nepřijatelnou formu z pohledu článku 34 Úmluvy, je vždy posuzována ve světle zvláštních okolností každého případu. V této souvislosti Soud hodnotí zranitelnost stěžovatele a nebezpečí, že bude úřady ovlivněn.¹¹⁰⁾

Soud v minulosti shledal zásah do stěžovatelova práva na stížnost v následujících situacích:

1. Právnímu zástupci stěžovatele bylo vyhrožováno, že proti němu bude zahájeno trestní¹¹¹⁾ nebo disciplinární řízení¹¹²⁾, nebo proti němu již trestní řízení bylo zahájeno¹¹³⁾.

¹⁰⁷⁾ *Mamatkulov a Askarov v. Turecko*, č. 46827/99 a 46951/99, odst. 100 a 122, Sborník 2005-I.

¹⁰⁸⁾ *Šamajev a další v. Gruzie a Rusko*, rozsudek z 12. dubna 2005, Sborník 2005-III, odst. 470; *Cruz Varas a další v. Švédsko*, rozsudek z 20. března 1991, Série A č. 201; *Akdivar a další v. Turecko*, rozsudek z 16. prosince 1996, Sběrka 1996-IV, odst. 103.

¹⁰⁹⁾ *Šamajev a 12 dalších v. Gruzie a Rusko*, viz výše.

¹¹⁰⁾ Rozsudek z 8. července 2004, Sborník 2004-VII, odst. 480.

¹¹¹⁾ *Kurt v. Turecko*, rozsudek z 25. května 1998, Sběrka 1998-III.

¹¹²⁾ *McShane v. Spojené království*, rozsudek z 28. května 2002, nepublikován.

¹¹³⁾ *Sarli v. Turecko*, rozsudek z 22. května 2001, nepublikován.

2. Stěžovateli začala vězeňská správa vyhrožovat, když měl v úmyslu obrátit se na bývalou Evropskou komisi pro lidská práva¹¹⁴⁾, nebo mu systematicky otvírala došlou poštu a nedoručovala včas korespondenci s orgány Úmluvy¹¹⁵⁾ anebo dokonce odmítla stěžovateli zaslat jeho dopis Soudu¹¹⁶⁾.

3. Podmínky, za kterých byl stěžovatel vězněn, se zhoršily v důsledku podání stížnosti k Soudu¹¹⁷⁾.

Porušení povinnosti nebránit výkonu práva na stížnost se mohou dopustit státy v případech, že jim bylo Soudem nařízeno předběžné opatření a ony ho nerespektují. V rozsudku vydaném v již několikrát zmíněné věci *Mamatkulov a Askarov v. Turecko* velký senát Soudu shrnul obecné zásady týkající se důležitosti předběžných opatření¹¹⁸⁾ následujícím konstatováním:

„Předběžná opatření mají v rámci systému Úmluvy zásadní význam pro zabránění nezvratným situacím, které by Soudu bránily v projednání stížnosti v dobrých podmínkách a v případě nutnosti pro zajištění stěžovateli praktického a účinného využití práva zaručeného Úmluvou, kterého se ve své stížnosti dovolává. Za těchto okolností nerespektování předběžných opatření dotčeným státem ohrožuje účinnost práva na individuální stížnost ..., jakož i formální závazek státu ve smyslu článku 1 Úmluvy, totiž chránit práva a svobody uvedené v Úmluvě. Oznámení konkrétního předběžného opatření ... Soudu umožňuje nejenom efektivně stížnost projednat, ale též zajistit účinnou ochranu předvídanou Úmluvou stěžovateli, a později i Výboru ministrů, který zajišťuje výkon konečného rozsudku. Takové opatření tak dotčenému státu umožní splnit povinnost podřídit se konečnému rozsudku Soudu, který je právně vynutitelný ve smyslu článku 46 Úmluvy. ...

Soud připomíná, že podle článku 34 Úmluvy se smluvní státy zavazují, že nevykonají žádný úkon a vyvarují se každého opomenutí, které by překáželo účinnému výkonu práva na stížnost. Nerespektování předběžných opatření dotčeným státem musí být považováno jako bránící Soudu účinně projednat námitku stěžovatele a překážející účinnému výkonu jeho práva, a tudíž jako porušení článku 34 Úmluvy.“

Porušení článku 34 Úmluvy Soud konstatoval právě v případě *Mamatkulov a Askarov v. Turecko*, kde byli stěžovatelé přes zákaz Soudu vyhoštěni¹¹⁹⁾. K podobnému závěru došel o tři měsíce později v květnu 2005 v rozsudku vydaném ve věci *Šamajev a další v. Gruzie a Rusko*¹²⁰⁾, v březnu 2008 v kauze *Shtukaturov v. Rusko*¹²¹⁾ a zcela nedávno v prosinci 2008 ve věci *Aleksanyan v. Rusko*¹²²⁾.

Ve věci *Öcalan v. Turecko*¹²³⁾ Soud námitku stěžovatele odmítl z toho důvodu, že turecká vláda svým opožděným předáním informací porušila ustanovení článku 34 Úmluvy.

¹¹⁴⁾ *Petra v. Rumunsko*, rozsudek z 23. září 1998, Sbirka 1998-VII.

¹¹⁵⁾ *Cotledt v. Rumunsko*, rozsudek ze 3. června 2003, nepublikován; *Ponushkov v. Rusko*, rozsudek z 6. listopadu 2008, odst. 84, nepublikován.

¹¹⁶⁾ *Poleščuk v. Rusko*, rozsudek ze 7. října 2004, nepublikován.

¹¹⁷⁾ *Ilascú a další v. Moldavsko a Rusko*, rozsudek z 8. července 2007, Sborník 2007-VII.

¹¹⁸⁾ Rozsudek ze 4. února 2005, Sborník 2005-I, odst. 125 a 128.

¹¹⁹⁾ Rozsudek ze 4. února 2005, Sborník 2005-I, odst. 127 a 129.

¹²⁰⁾ *Šamajev a další v. Gruzie a Rusko*, rozsudek z 12. dubna 2005, Sborník 2005-III, odst. 478–479.

¹²¹⁾ Rozsudek z 27. března 2008, odst. 148, nepublikován.

¹²²⁾ Rozsudek z 22. prosince 2008, odst. 232, nepublikován.

¹²³⁾ Rozsudek z 12. května 2005, Sborník 2005-IV, odst. 197–201.

Podle jeho názoru takové politováníhodné zpoždění nebránilo stěžovateli předložit námitky týkající se jeho trestního stíhání.

S povinností smluvních stran nebránit stěžovatelům ve výkonu jejich práva na stížnost nepochybně souvisí povinnost spolupracovat s orgány Úmluvy¹²⁴⁾, zakotvená v článku 38 odst. 1a) Úmluvy¹²⁵⁾ a nově v článcích 44A až 44D jednacního řádu¹²⁶⁾. V rozsudcích *Tahsin Acar v. Turecko*¹²⁷⁾ a *Tepe v. Turecko*¹²⁸⁾ Soud velmi podrobně vyjádřil důležitost povinnosti smluvní strany spolupracovat, když uvedl:

„Pro účinné fungování systému individuální stížnosti ve smyslu článku 34 Úmluvy je nanejvýš důležité, aby státy poskytl veškerou nezbytnou pomoc pro řádné a účinné projednání stížnosti. ... Tato povinnost vyžaduje, aby státy poskytl Soudu veškerou pomoc, ať už při vedení šetření na místě či při výkonu jeho obecných povinností v rámci projednávání stížností. Inherentní v řízení o případech tohoto charakteru, kdy individuální stěžovatelé obviňují státní úředníky, že porušili jejich práva zaručená Úmluvou, je, že na některých instancích je to pouze vláda, kdo má přístup k informacím schopným tato tvrzení podpořit či vyvrátit. Nepředložení těchto informací, které má vláda k dispozici, bez uspokojivého vysvětlení může způsobit, že stěžovatelovo tvrzení se stane odůvodněným, ale též mít negativní dopad na výkon povinností dotčeného státu vyplývajících z článku 38 odst. 1a) Úmluvy. Stejně tak tomu bude, jestliže stát otálí při předkládání informací, a to na újmu zjišťování skutkového stavu. ...“

K porušení článku 38 Úmluvy Soud došel například v kauze *Tanrikulu v. Turecko*¹²⁹⁾, kdy turecká vláda odmítla předložit celý vyšetřovací spis a nezajistila předstoupení svědků během šetření Soudu *in situ*. Podobně judikoval v jiné turecké věci, *Orhan v. Turecko*, kdy vláda otálela nebo opomíjala odpovídat na jeho žádosti o předložení relevantních dokumentů, informací nebo svědeckých výpovědí¹³⁰⁾. Konečně, k porušení tohoto ustanovení došel Soud i v kauze *Šamajev a další v. Gruzie a Rusko*, kde mu nebylo dovoleno konat šetření *in situ* a navštívit stěžovatele ve věznicí. V roce 2008 konstatoval nerespektování závazků vyplývajících z článku 38 odst. 1a) Úmluvy hned v několika kauzách vedených proti Rusku¹³¹⁾.

Působnost Úmluvy *ratione personae* je vymezena **aktivní** legitimací stěžovatele a **pasivní** legitimací smluvní strany, vůči které stížnost směřuje.

¹²⁴⁾ *Irsko v. Spojené království*, rozsudek z 18. ledna 1978, Série A č. 25, odst. 148; *Artico v. Itálie*, rozsudek ze 13. května 1980, Série A č. 37, odst. 30; *Šamajev a další v. Gruzie a Rusko*, rozsudek z 12. dubna 2005, Sborník 2005-III, odst. 493.

¹²⁵⁾ „Pokud Soud prohlásí stížnost za přijatelnou, pokračuje v posuzování stížnosti společně se zástupci stran a je-li to zapotřebí, provede šetření, pro jehož účinné vedení poskytnou zúčastněné státy všechny nezbytné podmínky.“

¹²⁶⁾ Tato ustanovení byla vložena do jednacního řádu 13. prosince 2004.

¹²⁷⁾ Rozsudek z 8. dubna 2004, Sborník 2004-III, odst. 253–254.

¹²⁸⁾ Rozsudek z 9. května 2003, odst. 128, nepublikován.

¹²⁹⁾ Rozsudek z 8. července 1999, Sborník 1999-IV, odst. 70–71.

¹³⁰⁾ Rozsudek z 18. června 2002, odst. 274–275, nepublikován.

¹³¹⁾ *Musikhanova a další v. Rusko*, rozsudek ze 4. prosince 2008, odst. 108, nepublikován; *Bersunkayeva v. Rusko*, rozsudek ze 4. prosince 2008, odst. 149, nepublikován; *Albekov a další v. Rusko*, rozsudek z 9. října 2008, odst. 115, nepublikován; *Lyanova a Aliyeva v. Rusko*, rozsudek z 2. října 2008, odst. 147, nepublikován; *Mezhidov v. Rusko*, rozsudek z 25. září 2008, odst. 90, nepublikován; *Musayeva v. Rusko*, rozsudek z 3. července 2008, odst. 155, nepublikován; *Akhiyadova v. Rusko*, rozsudek z 3. července 2008, odst. 110, nepublikován; *Ruskal Umarov v. Rusko*, rozsudek z 3. července 2008, odst. 156, nepublikován; *Isigova a další v. Rusko*, rozsudek z 26. června 2008, odst. 156, nepublikován; *Dekovskiy a další v. Rusko*, rozsudek z 15. května 2008, odst. 108, nepublikován; *Kaplanova v. Rusko*, rozsudek z 29. dubna 2008, odst. 139, nepublikován.

Aktivně legitimována je fyzická nebo právnická osoba, která podléhá jurisdikci státu, ve smyslu článku 1 Úmluvy¹³²⁾, vůči němuž stížnost směřuje, a která se cítí být poškozena ve smyslu článku 34 Úmluvy. Poškozená osoba přitom nemusí výslovně uvést, který článek Úmluvy byl podle jejího názoru porušen¹³³⁾. V případě, že uvede nerelevantní ustanovení Úmluvy a/nebo jejich Protokolů, Soud projedná stížnost z hlediska těch článků, které se na danou situaci hodí.

Pasivně legitimován je stát, který je smluvní stranou Úmluvy, tedy který Úmluvu podepsal a ratifikoval¹³⁴⁾. K tomu dodejme, že stížnosti proti členským státům Evropské unie v souvislosti s aplikací unijního práva nemusí být nezbytně Soudem shledány nepřijatelnými¹³⁵⁾.

Subjekty, které se mohou dovolávat svých práv před Soudem, lze rozdělit do tří kategorií:

a) Fyzické a právnické osoby

V prvé řadě jsou to „**fyzické osoby**“. Fyzickou osobou může být jak občan státu, proti němuž stížnost směřuje, tak i občan jiného státu, nezletilá osoba¹³⁶⁾, osoba duševně nemocná¹³⁷⁾, rodič zbavený rodičovských práv¹³⁸⁾, odsouzený vykonávající trest odnětí svobody i obviněný a obžalovaný ve vazbě. Avšak na rozdíl od většiny vnitrostátních právních systémů, které přiznávají určitá práva i počatému dítěti, Soud doposud neuznal embryo jako „fyzickou osobu“, která by mohla účinně podat stížnost ve smyslu článku 34 Úmluvy¹³⁹⁾.

Stejně jako fyzická osoba, může se dovolávat porušení práv zaručených jí Úmluvou i **osoba právnická**. Do této skupiny stěžovatelů patří nejrůznější subjekty, jakými jsou obchodní společnosti¹⁴⁰⁾, vydavatelé novin a časopisů¹⁴¹⁾ či vysílací společnosti¹⁴²⁾.

¹³²⁾ *Van der Tang v. Španělsko*, rozsudek z 13. července 1995, Série A č. 321, odst. 53.

¹³³⁾ *Guazzardi v. Itálie*, rozsudek z 6. listopadu 1980, Série A č. 39, odst. 61.

¹³⁴⁾ *Gentilhome, Schaff-Benhadi a Zerouki v. Francie*, rozsudek ze 14. května 2002, nepublikován.

¹³⁵⁾ *Matthews v. Spojené království*, rozsudek z 18. února 1999, Sborník 1999-I; *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim dŞirketi v. Irsko*, rozsudek z 30. června 2005, Sborník 2005-VI.

¹³⁶⁾ Stížnost č. 6753/74, rozhodnutí z 19. prosince 1974, D. R. 16, str. 105; *A. v. Spojené království*, rozsudek z 23. září 1998, Sbírka 1998-VI.

¹³⁷⁾ Stížnost č. 21029/92, rozhodnutí z 10. prosince 1992, nepublikováno; stížnost č. 31534/96, rozhodnutí z 16. září 1997, nepublikováno.

¹³⁸⁾ *Scozzari a Giunta v. Itálie*, rozsudek z 13. července 2000, Sborník 2000-VIII.

¹³⁹⁾ Stížnost č. 8416/78, rozhodnutí z 13. května 1980, D. R. 19, str. 244.

¹⁴⁰⁾ *Kommersat Moldovy v. Moldavsko*, rozsudek z 9. ledna 2007, nepublikován; *Tjnsbergs Blad A/S a Haukom v. Norsko*, rozsudek z 1. března 2007, nepublikován; *Radio Twist, a. s. v. Slovensko*, rozsudek z 19. prosince 2006, nepublikován.

¹⁴¹⁾ *Albert-Engelmann-Gesellschaft mbH v. Rakousko*, rozsudek z 19. ledna 2006, nepublikován; *Scharsach a News Verlagsgesellschaft mbH v. Rakousko*, rozsudek z 13. listopadu 2003, Sborník 2003-XI; *Alithia Publishing company v. Kypr*, rozsudek z 11. července 2002, nepublikován; *Radio France a další v. Francie*, rozsudek z 23. září 2003, Sborník 2003-X.

¹⁴²⁾ *Österreichischer Rundfunk v. Rakousko*, rozsudek ze 7. prosince 2006, nepublikován.

b) Nevládní organizace

Druhá kategorie stěžovatelů, **nevládní organizace**, zahrnuje odborové orgány¹⁴³⁾, veřejnoprávní nadace¹⁴⁴⁾, sdružení nebo politické strany¹⁴⁵⁾ a politické skupiny¹⁴⁶⁾. Soud definoval pojem „nevládní organizace“ v rozsudku *Svaté kláštery Monasteries v. Řecko*¹⁴⁷⁾, v němž řecká vláda označovala stěžovatele jako státní subjekty vzhledem k úzkému vztahu státu a církve. Judikoval, že jsou jimi subjekty ve smyslu veřejného práva, které nevykonávají veřejnou moc¹⁴⁸⁾.

Stěžovateli však nemohou být obce a místní orgány státní správy¹⁴⁹⁾. Z judikatury štrasburských orgánů vyplývá, že vládními organizacemi nejsou chápány jen ústřední státní orgány, ale i decentralizované orgány, které vykonávají „veřejné funkce“ bez ohledu na stupeň jejich autonomie na ústředních orgánech. Jsou jimi územní orgány¹⁵⁰⁾. V kauze *Vláda nezávislého společenství baskických zemí v. Španělsko* Soud vyjádřil názor, že stěžovatelka, stejně jako Nezávislé společenství, které reprezentuje, jsou ve Španělsku orgány vykonávající funkce, které jsou jim svěřeny Ústavou a zákony bez ohledu na jejich autonomii. Nemohou proto být považovány za nevládní organizace ve smyslu článku 34 Úmluvy a nejsou oprávněny podat stížnost na základě tohoto ustanovení¹⁵¹⁾.

Pravděpodobně jedinou výjimkou, kdy „obec“ byla uznána jako subjekt mající *locus standi* stěžovat si na porušení práv zaručených Úmluvou, byl případ *Könkämä a 38 dalších Saami obcí v. Švédsko*¹⁵²⁾. Ačkoli bývalá Evropská komise pro lidská práva nakonec stížnost shledala nepřijatelnou, k postavení stěžovatelů jako poškozených podotkla, že obce *Saami* jsou podle švédského zákona o pastvě stád odpovědný za chování stád na jejich územích a zastupují jejich členy v těchto záležitostech, a zákonných ustanovení se mohl dovolat jen obyvatel obce *Saami*. Proto stěžovatelské obce byly uznány za poškozené ve smyslu Úmluvy.

Podle stálé judikatury orgánů Úmluvy si nevládní organizace nemůže stěžovat na porušení práv svých členů, pokud tato práva mají individuální charakter¹⁵³⁾ anebo pokud ne-

¹⁴³⁾ Stížnost č. 6538/74, rozhodnutí z 21. března 1975, D. R. 2, str. 90.

¹⁴⁴⁾ *Österreichischer Rundfunk v. Rakousko*, rozsudek ze 7. prosince 2006, nepublikován.

¹⁴⁵⁾ *Socialistická strana Turecka a další v. Turecko*, rozsudek z 25. května 1998, Sbírka 1998-III; *Svobodná a demokratická strana Turecka v. Turecko*, rozsudek z 8. prosince 1999, Sborník 1999-VIII.

¹⁴⁶⁾ *Partidul Comunistilor (Nepeceristi) a Ungureanu v. Rumunsko*, rozsudek ze 3. února 2005, nepublikován.

¹⁴⁷⁾ Rozsudek z 9. prosince 1994, Série A č. 301-A.

¹⁴⁸⁾ *Svaté kláštery v. Řecko*, rozsudek z 9. prosince 1994, Série A č. 301-A.

¹⁴⁹⁾ Stížnost č. 13252/87, rozhodnutí ze 14. prosince 1988, D. R. 59, str. 251; *Místní úřad v Antillách v. Francie*, rozhodnutí z 23. listopadu 1999, Sborník 1999-VIII.

¹⁵⁰⁾ *Rothenthurmská obec v. Švýcarsko*, stížnost č. 13252/87, rozhodnutí ze 14. prosince 1998, D. R. 59, str. 251; *část obce Antilly v. Francie*, stížnost č. 45129/98, rozhodnutí z 23. listopadu 1999, Sborník 1999-VIII; *Obecní rada v Mule v. Španělsko*, stížnost č. 55346/00, rozhodnutí z 1. února 2001, Sborník 2001-I; *Obec Danderyds v. Švédsko*, stížnost č. 52559/99, rozhodnutí ze 7. června 2001, Sborník 2001-I.

¹⁵¹⁾ Stížnost č. 29134/03, rozhodnutí ze 3. února 2004, nepublikováno; viz též *Provincie Bari, Sorrention a Mes-seni Nemagna v. Itálie*, stížnost č. 41877/98, rozhodnutí z 15. září 1998, nepublikováno; *Hatzitakis, radnice v Thermaikosu a radnice v Mikře v. Řecko*, stížnost č. 48391/99 a č. 48392/99, rozhodnutí z 18. května 2000, nepublikováno.

¹⁵²⁾ Stížnost č. 27033/95, rozhodnutí z 25. listopadu 1996, D. R.

¹⁵³⁾ Stížnost č. 15404/89, rozhodnutí ze 16. dubna 1991, D. R. 70, s. 262.

vládní organizace nemůže s úspěchem tvrdit, že je poškozena opatřeními, které zasáhly do práv jejích členů¹⁵⁴).

Konečně, **stížnosti kritizující činnost mezinárodních organizací, včetně Evropské unie, Soud (a před ním i bývalá Evropská komise pro lidská práva) zásadně odmítá jako neslučitelné *ratione personae* s Úmluvou¹⁵⁵.**

c) Skupina osob

Třetí kategorie stěžovatelů, „**skupina osob**“, je každá skupina osob, utvořená podle pravidel vnitrostátního práva, bez ohledu na počet členů, dovolávající se postavení poškozeného¹⁵⁶). Může jí být například skupina rodičů stěžujících si na porušení práva na vzdělání svých dětí¹⁵⁷), nebo skupina čtenářů deníku, jehož vydávání bylo státními orgány zastaveno. Podle názoru Soudu zastavení distribuce deníku, v němž stěžovatelé spatřovali porušení práva na získávání informací ve smyslu článku 10 Úmluvy, nestačilo na to, aby byli v postavení nepřímých postižených ve smyslu článku 34 Úmluvy¹⁵⁸).

Pro dokreslení, kdo byl či nikoli shledán oprávněným podat stížnost na porušení ustanovení Úmluvy uvedme tři zajímavé případy.

Věc Agrotexim a další v. Řecko se týkala údajně nezákonného zásahu místních orgánů do práv společnosti, jejímiž akcionáři byli stěžovatelé. Soud shledal jejich stížnost neslučitelnou *ratione personae* s ustanoveními Úmluvy, když došel k názoru, že akcionáři obchodní společnosti nebyli v postavení poškozených. Společnost sama totiž mohla podat stížnost, přestože byla v likvidaci. Akcionáři by mohli být ve věci úspěšní, pouze pokud by se společnost na Soud obrátila nemohla¹⁵⁹).

Podobně Soud judikoval nedávno ve věci *Družstevní záložna Pria a další v. Česká republika*¹⁶⁰) nebo v kauze *Meltex Ltd. a Mesrop Movsesyan v. Arménie*¹⁶¹).

Na rozdíl od stížnosti podané vydavatelem novin *Leigh, Guardian Newspapers Ltd. a Observer Ltd. v. Spojené království*¹⁶²), byla stížnost *Ahmed a další v. Spojené království*¹⁶³), podaná svazem UNISON, namítajícím zásah do politické činnosti místních vládních úředníků, kteří byli jejími členy, shledána Komisí nepřijatelnou. Ta mínila, že zákon upravující jejich politickou činnost nezasáhl do práv svazu jako právnické osoby. Na druhé straně stížnosti vládních úředníků, kteří byli dotčeni aplikací této právní normy, byly Komisí přijaty.

¹⁵⁴) Stížnost č. 45053/98, rozhodnutí z 29. února 2000, nepublikováno.

¹⁵⁵) Stížnost č. 21090/92, rozhodnutí z 10. ledna 1994, D. R. 74-A, s. 125 – stížnost podaná proti Evropskému patentovému úřadu; stížnost č. 13258/87, rozhodnutí z 9. února 1990, D. R. 64, str. 138 – stížnost podaná proti Evropským společenstvím; stížnost č. 8030/77, rozhodnutí z 10. července 1978, D. R. 13, str. 236.

¹⁵⁶) *Gorraiz Lizarraga a další v. Španělsko*, rozsudek z 27. dubna 2004, Sborník 2004-III.

¹⁵⁷) Stížnost č. 6853/74, rozhodnutí z 9. března 1977, D. R. 9, str. 27; *D. H. a další v. Česká republika*, rozsudek z 13. listopadu 2007, Sborník 2007.

¹⁵⁸) Stížnosti č. 40150/98, 40153/98 a 40160/98, rozhodnutí ze 6. listopadu 2001.

¹⁵⁹) Rozsudek z 24. října 1995, Série A č. 330-A.

¹⁶⁰) Rozsudek z 31. července 2008, nepublikován.

¹⁶¹) Rozsudek ze 17. června 2008, nepublikován.

¹⁶²) Rozsudek z 26. listopadu 1991, Série A č. 216.

¹⁶³) Stížnost č. 22954/93, rozhodnutí z 12. září 1995, nepublikováno.

2. Subjekty, proti kterým může stížnost směřovat

Doposud jsme hovořili o subjektech, které se mohou se svou stížností na Soud obrátit. Nyní zaměříme pozornost na subjekty, proti kterým může být stížnost podána. Předně, **jednotlivec si nemůže stěžovat na činnost jiných osob, ať fyzických, nebo právnických**¹⁶⁴⁾. Činnost takových osob zakládá **odpovědnostní vztah státu**, pokud by měl **povinnost chránit určitá práva**, třeba právo formovat a povolit činnost odborových organizací či právo na vzdělání¹⁶⁵⁾. Odpovědnost států za činy soukromých osob může také záviset na **typu práv zaručených Úmluvou** a rozsahem pozitivních povinností států zaručit užívání těchto práv¹⁶⁶⁾. Podle stálé judikatury Soudu odpovědnost státu vzniká, pokud porušení jednoho z práv nebo svobod uvedených v Úmluvě je výsledkem porušení článku 1 Úmluvy, podle kterého „Vysoké smluvní strany přiznávají každému, kdo podléhá jejich jurisdikci, práva a svobody uvedené v Hlavě I Úmluvy“¹⁶⁷⁾.

Ve věci *Nielsen v. Dánsko* Soud odmítl jako neslučitelnou *ratione personae* stěžovatelovu námitku porušení článku 5 Úmluvy, když došel k závěru, že jeho hospitalizace na dětském psychiatrickém oddělení nebyla opatřením státního orgánu, nýbrž rozhodnutím jeho matky, které učinila při výkonu svých rodičovských práv¹⁶⁸⁾.

Ve stížnostech podaných panem *Berićem a dalšími proti Bosně a Hercegovině*¹⁶⁹⁾ stěžovatelé napadali rozhodnutí Vysokého představitele OSN, kterými je odvolal ze všech jejich veřejných a politických funkcí a zakázal jim na dobu neurčitou zastávat jakoukoli politickou funkci a účastnit se voleb. Všechna rozhodnutí byla přijata s okamžitým účinkem a nebylo možno se proti nim odvolat.

Soud odmítl stížnosti jako neslučitelné *ratione personae*, když judikoval, že na rozdíl od legislativy vydané Vysokým představitelem OSN, individuální opatření, proti kterým stěžovatelé brojili, nepotřebují žádný procesní krok ze strany vnitrostátních orgánů. Na otázku, zda Bosna a Hercegovina mohly být odpovědné za činnost Vysokého představitele OSN, Soud připomněl odůvodnění svého rozhodnutí ve věci *Behrami a Behrami a Saramat v. Francie, Německo a Norsko*¹⁷⁰⁾:

„146. Vzniká otázka, zda ... je Soud kompetentní *ratione personae* přezkoumávat úkony dotčených států učiněných jménem OSN a obecněji, zkoumat vztah mezi Úmluvou a OSN, který jedná podle Sedmé Kapitoly Charty OSN.

147. Soud nejprve podotýká, že devět z dvanácti původních signatářů Úmluvy z roku 1950 byly členy OSN od roku 1945 ..., že velká většina současných smluvních stran [Úmluvy] se stala členy OSN před podepsáním Úmluvy a že v současnosti všechny smluvní státy [Úmlu-

¹⁶⁴⁾ Stížnost č. 9022/80, rozhodnutí z 1983, D. R. 33, str. 21.

¹⁶⁵⁾ *Young, James a Webster v. Spojené království*, rozsudek z 13. srpna 1983, Série A č. 44.

¹⁶⁶⁾ *Siliadin v. Francie*, rozsudek z 26. července 2005, Sborník 2005-VII.

¹⁶⁷⁾ *Costello-Roberts v. Spojené království*, rozsudek z 20. března 1993, Serie A no. 247-C, odst. 25–26.

¹⁶⁸⁾ Rozsudek z 28. listopadu 1988, Série A č. 144, odst. 63.

¹⁶⁹⁾ Stížnosti č. 36357/04, 36360/04, 38346/04, 41705/04, 45190/04, 45578/04, 45579/04, 45580/04, 91/05, 97/05, 100/05, 101/05, 1121/05, 1123/05, 1125/05, 1129/05, 1132/05, 1133/05, 1169/05, 1172/05, 1175/05, 1177/05, 1180/05, 1185/05, 20793/05 a 25496/05, rozhodnutí z 16. října 2007, nepublikováno.

¹⁷⁰⁾ Stížnosti č. 71412/01a 78166/01, rozhodnutí z 2. května 2007, nepublikováno.

vy] jsou členy OSN. Vskutku, jeden z cílů této Úmluvy (viz její Preambule) je všeobecné uznávání a zachovávání lidských práv a základních svobod zakotvených ve Všeobecné deklaraci lidských práv Valného shromáždění OSN. Obecněji, je třeba dále připomenout, ..., že Úmluva má být vykládána ve světle všech relevantních pravidel a zásad mezinárodního práva použitelného ve vztazích mezi smluvními stranami. Soud též zohlednil dvě doplňková ustanovení Charty, totiž články 25 a 103 tak, jak je vykládá Mezinárodní soudní tribunál.

148. Ještě většího významu nabývá závazný charakter hlavního cíle OSN, a tím i pravoce Rady bezpečnosti OSN zakotvené v Sedmé kapitole, dosáhnout tohoto cíle. Z Preambule, článků 1, 2 a 24 a též Sedmé kapitoly Charty je zřejmé, že prvořadým cílem OSN je zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. Přestože je dostatečně jasné, že zajištění respektování lidských práv představuje důležitý přínos k dosažení mezinárodního míru ..., skutečností zůstává, že Rada bezpečnosti OSN má primární odpovědnost i rozsáhlé prostředky dle Sedmé kapitoly, dosáhnout tohoto cíle, a to v první řadě použitím donucovacích prostředků. Odpovědnost Rady bezpečnosti OSN je v tomto ohledu jedinečná a rozvíjí se jako protějšek k zákazu ... jednotransného užití síly.

149. ... Sedmá kapitola umožňuje Radě bezpečnosti OSN přijímat donucovací prostředky jako reakce na určité konflikty, které mohou ohrozit mír, zejména Rezoluce 1244 ustavující UNMIK¹⁷¹⁾ a KFOR¹⁷²⁾. Protože operace provedené na základě rezolucí Rady bezpečnosti vydaných podle Sedmé kapitoly Charty OSN se staly zásadními pro misi OSN k zajištění mezinárodního míru a bezpečnosti a protože jsou závislé na účinné podpoře ze strany smluvních států, nelze Úmluvu interpretovat způsobem, který by podroboval akty a opomenutí smluvních států, kterých se rezoluce Rady bezpečnosti týkají a došlo k nim před nebo během takových misí, zkoumání Soudu. Jinak by došlo k zásahu do plnění klíčových úkolů mise OSN v této oblasti, včetně vedení jejích operací. Rovnálo by se to vnucování podmínek při provádění rezolucí Rady bezpečnosti OSN, které nebyly v textu rezoluce zakotveny. To platí i na dobrovolnou činnost smluvních států, jakým je např. hlasovací právo stálého člena Rady bezpečnosti OSN ve prospěch ustanovení Sedmé kapitoly Rezoluce a příspěví vojenských jednotek na bezpečnostní misi: takové úkony nemohou být považovány za povinnosti vyplývající z členství v OSN, ale jsou stále zásadní pro účinné naplnění Radou bezpečnosti OSN mandátu vyplývajícího ze Sedmé kapitoly, a tudíž cílů OSN zajistit bezpodmínečný mír a bezpečnost.“

Odpovědnost státu ve stížnostech, jejichž předmětem bylo nelidské zacházení ze strany jednotlivců, Soud posuzuje současně z hlediska článků 1 a 3 Úmluvy. Prvné uvedené ustanovení vyžaduje od smluvních států, aby zajistily práva a svobody zakotvené v Úmluvě všem, kdo spadají pod jejich jurisdikci, a učinit přitom vše, co by mohlo zabránit, aby jednotlivci byli podrobena jednání zakázanému článkem 3 Úmluvy, a to i kdyby šlo o jednání jiných soukromých osob.

Příklady:

Předmětem stížnosti *A. v. Spojené království*¹⁷³⁾ bylo nelidské zacházení nevlastního otce s devítiletým synem. I když byl otec obžalován za ublížení na zdraví, byl nakonec soudem osvobozen. Na námitku porušení článku 3 Úmluvy Soud odpověděl, že vzhledem

¹⁷¹⁾ Mise OSN v Kosovu.

¹⁷²⁾ Kosovo Force.

¹⁷³⁾ Rozsudek z 23. září 1998, Sbirka 1998-VI.

k tomu, že na jednání nevlastního otce bylo národními soudy pohlíženo jako na „rozumné trestání“, zákon, který vyslovení takového názoru umožňoval, nezajistil dostatečnou ochranu před jednáním, které bylo v rozporu s článkem 3 Úmluvy.

Podobně v případě *X a Y v. Nizozemí*¹⁷⁴⁾ stěžovatelé poukazovali na nemožnost zahájit trestní řízení proti původci sexuálních útoků na jejich dceru, která se nemohla bránit vzhledem ke své mentální nemoci a nemohla vyjádřit, zda s takovým jednáním souhlasí či nikoli. Soud uznal, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy v důsledku nedostatečné ochrany před podobnými útoky ze strany trestního zákona.

Stěžovatel ve věci *Gustafsson v. Švédsko*¹⁷⁵⁾ vlastnil firmu a stěžoval si na jednání odborů, jehož členy byli jeho zaměstnanci, poté, co jim upřel právo na kolektivní vyjednávání. Svá tvrzení opíral o ustanovení článku 11 Úmluvy a článku 1 Protokolu č. 1 s tím, že stát nedostál své povinnosti a neochránil ho před „průmyslovou“ žalobou. Soud uznal, že článek 11 se na daný případ aplikuje, neshledal však, že by byl porušen. Pokud jde o druhé invokované ustanovení, mínil, že jej nelze použít na spory se zaměstnanci, kteří jsou s ním v pracovním poměru.

Příklady:

I místní orgán může založit odpovědnost státu za úkony porušující Úmluvu nebo její Protokoly. V judikatuře Soudu najdeme hned několik příkladů, v nichž Soud konstatoval porušení Úmluvy a/nebo jejích Protokolů. Ve věci *Assanidzé v. Gruzie* došlo k porušení článku 5 odst. 1 Úmluvy v důsledku nezákonného držení stěžovatele ve vězení Ajarinskými úřady přesto, že ho Nejvyšší soud Gruzie osvobodil¹⁷⁶⁾. V rozsudku *Connors v. Spojené království* Soud shledal porušení článku 8 Úmluvy v důsledku povinnosti stěžovatelů opustit místní pozemek, který byl určen pro umístění karavanů¹⁷⁷⁾. Porušení stejného ustanovení Úmluvy došlo i ve stížnostech *K. a T. v. Finsko* a *M. G. v. Spojené království*. V prvně zmíněném případě byly děti svěřeny do ústavní výchovy a místní orgány nevyvinuly dostatečné úsilí, aby dosáhly jejich vrácení do rodiny stěžovatelů¹⁷⁸⁾. V druhém případě místní orgány nedostatečně informovaly stěžovatele o sociálním zabezpečení za období, které jako dítě strávil v péči místního orgánu¹⁷⁹⁾. Zanedbání městské rady uplatnit předpisy o nepřiměřeném hluku z nočních klubů a diskoték a provozování továrny na zpracovávání toxického průmyslového odpadu na základě licence vydané místní radou nedaleko stěžovatelova obydlí bylo základem pro konstatování Soudu, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy¹⁸⁰⁾. Ve věci *Öneryıldız v. Turecko* pak Soud konstatoval porušení článků 2 a 13 Úmluvy a článku 1 Protokolu č. 1 za úmrtí a zničení domů způsobených výbuchem skládky v průmyslové zóně, která byla spravována městskou radou¹⁸¹⁾.

Za porušení majetkových práv ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 byly shledány od-

¹⁷⁴⁾ Rozsudek z 26. března 1985, Série A č. 91.

¹⁷⁵⁾ Rozsudek z 25. dubna 1996, Sbíрка 1996-II.

¹⁷⁶⁾ Rozsudek z 8. dubna 2004, Sborník 2004-II.

¹⁷⁷⁾ Rozsudek z 27. května 2004, nepublikován.

¹⁷⁸⁾ Rozsudek z 12. července 2001, Sborník 2001-VII.

¹⁷⁹⁾ Rozsudek z 24. září 2002, nepublikován.

¹⁸⁰⁾ *Moreno Gómez v. Španělsko*, rozsudek z 16. listopadu 2004, Sborník 2004-X (nepřiměřený hluk) a *Giacomelli v. Itálie*, rozsudek z 2. listopadu 2006 (továrna).

¹⁸¹⁾ Rozsudek z 30. listopadu 2004, Sborník 2004-XII.

povědny místní orgány ve stížnostech *Skibinscy v. Polsko*¹⁸²⁾, *Buckiewicz v. Polsko*¹⁸³⁾, *Pietrzak v. Polsko*¹⁸⁴⁾, *Bugajny a další v. Polsko*¹⁸⁵⁾, *Rosiński v. Polsko*¹⁸⁶⁾, *Scordino v. Itálie (č. 1)*¹⁸⁷⁾ či *Stretch v. Spojené království*¹⁸⁸⁾. Závažného zásahu do práv zaručených články 3 a 13 Úmluvy se pak podle názoru Soudu dopustily místní orgány ve věci *Z. a další v. Spojené království*, když nevěnovaly dostatečnou pozornost případu citového zneužívání děti.

3. Přímý poškozený, nepřímý poškozený, potenciální poškozený, *actio popularis*, stížnost *in abstracto*

a) Poškozený

Subjekt, který má v úmyslu zahájit řízení před Soudem, musí prokázat, že je v postavení poškozeného v důsledku porušení některého z práv nebo svobod zaručených Úmluvou nebo jejími Protokoly smluvní stranou nebo stranami, proti které, resp. kterým svou stížnost směřuje. Úmluva neumožňuje podání stížnosti formou *actio popularis*, která by vedla k dosažení výkladu jejích ustanovení a nedovoluje jednotlivcům napadat vnitrostátní zákon nebo jeho část *in abstracto* z prostého důvodu, že odporuje Úmluvě¹⁸⁹⁾. **Předmětem stížnosti proto nemůže být obsah zákona nebo jeho jednotlivých ustanovení, není-li prokázáno, že byly nebo budou použity ve stěžovatelsvě případě.** Jinými slovy, platí, že ani článek 34 Úmluvy ani jiné ustanovení Úmluvy nebrání jednotlivci, aby Soudu předložil stížnost napadající vnitrostátní zákon nebo rozhodovací praxi vnitrostátních soudů, které jsou podle jeho názoru v rozporu s Úmluvou, pokud své tvrzení podpoří *prima facie* důkazem či důkazy o tom, že byl dotčeným opatřením ve výkonu svých práv nebo svobod přímo zasažen¹⁹⁰⁾.

Soud interpretuje termín „poškozený“ autonomním způsobem, tedy nezávisle na tom, jak je pojímán ve vnitrostátním právu, které stanoví podmínky aktivní legitimace účastníka řízení¹⁹¹⁾, bez zbytečného formalismu a s přihlédnutím k současnému vý-

¹⁸²⁾ Rozsudek ze 14. listopadu 2006, nepublikován.

¹⁸³⁾ Rozsudek z 26. února 2008, nepublikován.

¹⁸⁴⁾ Rozsudek z 8. ledna 2008, nepublikován.

¹⁸⁵⁾ Rozsudek ze 6. listopadu 2007, nepublikován. Polská vláda podala žádost o předání věci velkému senátu, o kterém nebylo dosud rozhodnuto.

¹⁸⁶⁾ Rozsudek ze 17. července 2007, nepublikován.

¹⁸⁷⁾ Rozsudek z 29. března 2006, Sborník 2006-V.

¹⁸⁸⁾ Rozsudek z 24. června 2003, nepublikován.

¹⁸⁹⁾ *De Becker v. Belgie*, rozsudek z 27. března 1962, Série A č. 4, odst. 14; *Klass a další v. Německo*, rozsudek z 6. září 1978, Série A č. 28, odst. 33; *Norris v. Irsko*, rozsudek z 26. října 1988, Série A č. 142, odst. 31; *Sanles Sanles v. Španělsko*, rozhodnutí z 20. října 2000, Sborník 2000-XI.

¹⁹⁰⁾ *Mutatis mutandis*, *Dudgeon v. Spojené království*, rozsudek z 22. října 1981, Série A č. 45, odst. 40–41; *Norris v. Irsko*, rozsudek z 26. října 1988, Série A č. 142, odst. 30; *Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and Others v. Rakousko*, rozsudek z 31. července 2008, odst. 90, nepublikován; *Biriuk v. Litva*, rozsudek z 25. listopadu 2008, odst. 27, nepublikován.

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.